

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

13^E JAARGANG

WOENSDAG 17 OCTOBER 1928

No. 668

**STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ
„NEDERLAND” - Amsterdam
ROTTERDAMSCH LLOYD
Rotterdam**

MAIL-, PASSAGIERS- EN
VRACHTBOOTDIENST
HOLLAND—JAVA vice versa
via SUEZ KANAAL

JAVA—NEW YORK LIJN
Geregelde vrachtbootdienst tus-
schen Nederlandsch-Indië en de
Oostkust van Noord-Amerika in
samenwerking met andere Maat-
schappijen.

JAVA—BENGALEN LIJN
Geregelde dienst tusschen Neder-
landsch-Indië, Rangoon en Calcutta.

JAVA—PACIFIC LIJN
Geregelde vrachtbootdienst tus-
schen Nederlandsch-Indië, Singa-
pore en de Westkust van Noord-
Amerika.

Het Handelsblad

100 JAAR

het familieblad
der beschaafde
kringen. Elke
adverteerder
weet wat dat
zeggen will

Algemeen Handelsblad
Afd. Advertentiën - Amsterdam

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**
ROTTERDAM-AMSTERDAM-DEN HAAG
KAPITAAL f 50.000.000
RESERVE f 20.000.000

DEPOSITO'S
CHEQUE REKENINGEN MET RENTEVERGOEDING
ALLE BANKZAKEN

R. MEES & ZONEN

A° 1720

Bankiers en Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

Safe-Deposit

Bezorging van alle
Verzekeringen

NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MIJ

ROTTERDAM

Wijnhaven 111-113

Tel. 7841-42-43-61

Belast zich met het
verzorgen van uit-
gaven en tijdschrif-
ten op elk gebied

**v.ROSSEM'S
MILO
HAVANA MELANGE**

Nederlandsche Hypotheekbank
Opgericht te Veendam in 1890.

Directie: Mr. M. J. BOS
Mr. J. WILKENS.

Kapitaal f 4.000.000,—
Reserves ruim f 2.200.000,—
Hypotheek plm. f 54.000.000,—
Pandbrieven plm. f 51.000.000,—

**4 1/2 % Pandbrieven
à 99 1/2 %**

Bij omwisseling tegen uitgelote
pandbrieven is de koers 1/2 % lager.

KAARTSYSTEEM IN BOEKVORM

Kasten en laden onnoodig. Be-
langrijk beter overzicht. Geen
zoekraken of verkeerd opbergen.
Alle nadeelen van boeken en
kaartsystemen vervallen. Ge-
schikt voor elke administratie.
Vele referenties Brochure gratis

KANTOORBOEKENFABRIEK

„HEBONA”

STATIONSWEG 13b ZUTPHEN

STEENKOLEN-HANDELSVEREENIGING

(COAL-TRADING ASSOCIATION)

Hoofdkantoor te Utrecht - Filialen te Amsterdam en Rotterdam

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20--22, AMSTERDAM

Kapitaal f 5.000.000,—

Reservfonds f 1.000.000,—

Rentevergoeding voor gelden à deposito:

direct opvorderbaar 2 %

met 10 dagen opzegging 2½ %

Voor andere termijnen op nader overeen te komen voorwaarden

OPEN EN GESLOTEN BEWAARGEVING VOLGENS REGLEMENT
SAFE-DEPOSIT.

Waarom adverteeren in,
en 'n exempl. koopen van

KELLY'S DIRECTORY?

Omdat deze uitgave jaarlijks wordt gekocht en geraadpleegd door tienduizende groote firma's over de geheele wereld, en U, wanneer Uw naam daarin opvallend is gedrukt, voortdurend exportaanvragen zult ontvangen.

Op Uw beurt vindt U er de adressen in van alle handelslichamen, welke in Uw artikel belang stellen, zoodat de gelegenheid om het aantal Uwer relaties uit te breiden, voor het grijpen ligt.

Wanneer U *Exporteur, Importeur, Fabrikant of Groothandelaar* is, moogt U niet nalaten zich ten minste van de uitstekend bekend staande Kelly's Directory op de hoogte te stellen. Vraagt kosteloos prospectus of bezoek van een vertegenwoordiger aan

NIJGH & VAN DITMAR'S
UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
WIJNHAVEN 113 — ROTTERDAM
TELEFOONNUMMER 7843

RAADGEVEND BUREAU VOOR ORGANISATIE

Ir. V. W. VAN GOGH
HEERENGRACHT 125

Ir. ERNST HYMANS
A M S T E R D A M

Verschenen:

De Vestigingsfactoren der Katoenindustrie in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika

door

Dr. J. WISSELINK

Prijs ingenaaid f 6.—

Gebonden f 7.50

Moge dit gave en rijpe werk de belangstelling vinden die het verdient. Wetenschap, industrie en arbeid zijn door de verschijning ervan gelijkelijk gediend.

Prof. VOLMER in
„De Naamlooze Vennootschap”.

Nijgh & Van Ditmar's Uitgevers Mij. - Rotterdam.

Verschenen:

Florilegio de Prosistas Españoles

de los períodos romántico, realista, actual, con notas biográficas y con una breve historia de la literatura española, compilado y ampliamente anotado

POR J. B. KERPESTEIN

Profesor de la escuela superior de altos estudios comerciales, de la escuela superior técnica y de la escuela de comercio pública.

TOMO I y II

Prijs per deel f 3.25

NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ — ROTTERDAM

Verschenen:

Leerboek der Organisatie en Techniek
van den Handel voor Handelsscholen

DE GOEDEREN HANDEL

DOOR

J. GROOTEN

Leeraar M.O. Wiskunde en Boekhouden
Dir. der Levensverz. Mij. N.O.G., A'dam

en

P. BEISHUIZEN Gzn.

Leeraar aan de Handelsscholen van de
Alg. Winkeliersvereniging, Amsterdam

Deel I f 1.50

Deel II f 1.75

Nijgh & v. Ditmar's Uitg.-Mij, Rotterdam

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

13^E JAARGANG

WOENSDAG 17 OCTOBER 1928

No. 668

INHOUD.

	Blz.
Mededeelingen van de Centr. Commissie voor de Rijnvaart	902
DE FINANCIEELE VERHOUDING TUSSEN RIJK EN GEMEENTEN door Prof. Mr. Dr. J. van der Grinten	905
Het Ontwerp-Wegenwet II (Slot) door Mr. Dr. R. H. Baron de Vos van Steenwijk	908
De ontwikkeling der openbare schulden door Prof. Mr. Dr. Ant. van Gijn met Naschrift door Mr. Dr. A. van Doorninck	909
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Duitsch-Poolsche onderhandelingen door Dr. C. Poralla	910
AANTEEEKENINGEN:	
De Kunstzijde-industrie	912
MAANDCIJFERS:	
Emissies in September 1928	916
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	917—924
Geldkoersen. Bankstaten. Goederenhandel.	
Wisselkoersen. Effectenbeurzen. Verkeerswezen.	

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Algemeen Secretaris: Mr. Q. J. Terpstra.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.**COMMISSIE VAN ADVIES:**

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. E. Moresco; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: S. Posthuma.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening No. 6729.

16 OCTOBER 1928.

Het aanbod van geld was deze week zeer ruim; vooral callgeld was sterk aangeboden. Geopend op 4¼ pCt. werd Woensdag in den loop van den dag reeds voor 2½ pCt. afgedaan. Daardoor werd ook de plaatsing van wissels gemakkelijker, zoodat herhaaldelijk voor 4³/₁₆ pCt. werd afgedaan. Door de geldbehoefte voor de medio en met het oog op den naderenden Novembertermijn was het aanbod van geld echter gisteren sterk verminderd. Callgeld steeg daardoor tot 3½ pCt. en wissels, waarvan een vrij groot aanbod lokwam, konden in den loop van den dag slechts moeilijk plaatsing vinden, zoodat weder 4⁵/₁₆ en 4¾ pCt. werd toegestaan. De prolongatierente liep aanvankelijk eveneens terug, Donderdag werd 3¾ pCt. genoteerd, maar ook hier werd later de markt minder ruim en gisteren kwam weder een noteering van 4¼ pCt. tot stand.

Op Maandag 22 October a.s. stelt de Minister van financiën een inschrijving open op schatkistpapier. Aangeboden worden drie- en zesmaands promessen en jaarbiljetten tot een maximum bedrag van f 65 miljoen.

* * *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank geeft de post binnenlandsche wissels een daling van f 9,6 miljoen te zien, die zich nagenoeg geheel verklaren laat uit aflossing van schatkistpapier. Het totaal der rechtstreeks bij de Bank ondergebrachte schatkistpromessen verminderde in de afgelopen week van f 24 miljoen tot f 15 miljoen. De belemmeringen vertoonen een vermeerdering van f 6,4 miljoen. Het renteloos voorschot aan het Rijk blijkt met f 4,9 miljoen te zijn afgenomen.

De goudvoorraad der Bank bleef weder vrijwel onveranderd. De zilvervoorraad bedraagt een kleine f 200.000 meer dan verleden week. De post papier op het buitenland steeg met f 2,8 miljoen, terwijl de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans een daling van f 12,3 miljoen te aanschouwen geven.

De biljettencirculatie daalde met f 8,7 miljoen. De rekening-courant-saldi blijken met f 9,2 miljoen te zijn teruggegaan. Het beschikbaar metaalsaldo klom met f 3,7 miljoen. Het dekkingspercentage bedraagt nagenoeg 53.

* * *

In de noteering van dollars kwam deze week geen verandering, daarentegen bleef de vaste stemming van ponden aanhouden en liep de koers dagelijks op, zoodat Donderdag 12.10% werd genoteerd. Daarna trad een kleine verflauwing in en gisteren werd voor 12.10¹/₁₆ afgedaan. Marken waren na een zeer flauwe opening later weder vaster en konden de daling weder voor een goed deel inhalen. Slot circa 59.39. In de overige koersen kwam weinig verandering met uitzondering van Madrid, dat ook deze week weder sterk bleef aangeboden en tot 40.25 terugliep.

LONDEN, 15 OCTOBER 1928.

Zooals voorzien, was geld gezocht gedurende de geheele vorige week en kon de markt het niet zonder de hulp van de Bank van Engeland stellen. Een vrij groot bedrag werd dus van het centrale instituut voor een week geleend. Ook heden was er goede vraag naar geld en het is de vraag of de markt zich deze week van de schuld aan de Bank zal kunnen ontdoen.

Disconto is onder deze omstandigheden zeer vast op 4% pCt., zoodat het tot het officieel bankdisconto zeer dicht genaderd is. Op Vrijdag 11. konden de schatkistpromessen eveneens geen beteren prijs dan 4% pCt. en een fractie daarboven bedingen.

De New-Yorksche wisselkoers is nu iets boven 4,85, zoodat de vrees voor onmiddellijk verdere verschepingen van goud niet waarschijnlijk is. De koers is echter nog steeds te dicht bij het gouduitvoerpunt, zoodat nog altijd met de mogelijkheid van uitvoer rekening gehouden moet worden.

MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE
VOOR DE RIJNVAART.

Rapport van het Bureau van het Comité
voor Privaatrecht der Centrale Commissie.
(Vergadering van het Comité te Berlijn van
14—19 Mei 1928.)

Het Comité, door de Centrale Commissie voor de Rijnvaart belast met het opstellen van ontwerp-verdragen, betrekking hebbende op het binnenscheepvaartrecht, heeft, na 5 vergaderingen een ontwerp vastgesteld, waarin opgenomen zijn de vraagstukken betreffende de inschrijving, het eigendom, de hypotheek, de gedwongen verkoop en de bevoorrechte schulden, voor zoover deze binnenvaartuigen betreffen. Het is aan de Comité-leden voorgekomen, dat de tekst van dit ontwerp, welke niet dan na grondige bespreking is tot stand gekomen en welks redactie zorgvuldig overwogen werd, door alle belanghebbende Staten aangenomen zou kunnen worden. De voorgestelde tekst is dan ook in zijn geheel met algemeene stemmen¹⁾ aangenomen.

Hoofdstuk I heeft betrekking op de inschrijving en heeft tot doel: 1o. de verplichte inschrijving der vaartuigen te verzekeren, zonder zich te begeven op het terrein van andere verdragen, welke regelen bevatten, betreffende het verkeer van vaartuigen op internationale waterwegen (zie algemeene bepalingen, artikel 34); 2o. om iedere dubbele inschrijving te voorkomen.

Artikel 1 stelt vast de verplichting der Staten om openbare registers voor de inschrijving van binnenvaartuigen aan te leggen. De aantekeningen, welke in deze registers voorkomen, moeten minstens die gegevens bevatten, welke in den tekst opgenoemd zijn.

Artikel 2 laat aan de wetgeving der contracteerende Staten over om de voorwaarden vast te stellen, waaraan een vaartuig moet voldoen om in deze registers ingeschreven te worden.

De nationale opvattingen en wetgevingen loopen, wat deze voorwaarden betreft, zeer uiteen. Enkelen geven de voorkeur aan een persoonlijk criterium — de nationaliteit van den eigenaar, anderen aan een zakelijk criterium — de haven, waar de scheepvaart wordt uitgeoefend en waar zich de hoofdzetel van de maatschappij bevindt. Daarom was het onmogelijk om tot eene unificatie te komen. Het Comité heeft zich derhalve ertoe beperkt, naar de wetgeving der contracteerende Staten te verwijzen.

Toch stelt alinea 2 van artikel 2 nader vast, dat de Staten zulke maatregelen moeten nemen, welke ertoe leiden, dat een vaartuig niet tegelijkertijd in twee bureaux ingeschreven kan worden. Deze bepaling gaat evenwel niet zoover, dat zij het aanleggen van centrale registers van inschrijving verhindert. Een en ander is nader in het slotprotocol aangeduid.

Artikel 3 omschrijft de verplichtingen en bevoegdheden van eigenaren van vaartuigen, met betrekking tot de inschrijving.

De eerste alinea stelt de verplichting vast van de eigenaren om hunne vaartuigen, behalve in de uitzonderingsgevallen, genoemd in artikel 12, te doen inschrijven.

De tweede alinea voorziet in het geval, dat het vaartuig aan de voorwaarden van inschrijving, vastgesteld door de wetgeving van een enkelen contracteerenden Staat, voldoet. In dat geval moet de inschrijving op het daartoe aangewezen bureau van dien Staat plaats hebben.

De derde alinea geeft aan de eigenaren de keuze van den Staat, waar de inschrijving zal plaats hebben, als het vaartuig aan de inschrijvingsvoorwaarden, vastgesteld door de wetgevingen van twee of meer contracteerende Staten, voldoet. Die keuze is niet beperkt tot de oorspronkelijke inschrijving, maar de eigenaar behoudt dit recht en kan het uitoefenen telkens wanneer het vaartuig aan de voorwaarden van inschrijving, vastgesteld door de wetgeving van meer dan één contracteerenden Staat, komt te voldoen.

Toch is een beperking gemaakt ten aanzien van het recht van keuze van den eigenaar (alinea 4). Het Comité heeft te dezen opzichte het geval onder het oog gezien, dat de eigenaar van het vaartuig, een fysiek persoon zijnde, zijn gewone verblijfplaats in den Staat heeft, waarvan hij onderdaan is of dat de eigenaar een maatschappij is, welke in een Staat zowel haar hoofdzetel als hare hoofddirectie heeft. Men kwam tot de slotsom dat het toelaatbaar was, in het geval deze voorwaarden zich voordeden, dat de wet-

geving van dien Staat aan den eigenaar van het vaartuig kon voorschrijven, waar de inboeking dient te geschieden.

De opstelling van den tekst dezer bepaling heeft aanleiding gegeven tot groote moeilijkheden wegens de verschillende inzichten, welke daarbij op den voorgrond zijn getreden. De tot stand gekomen oplossing komt op een bevredigende wijze de verschillende inzichten tegemoet.

Artikel 4 voorziet het geval van wijzigingen in de in het register vermelde gegevens evenals de gevallen, waarin het vaartuig vergaat of als ongeschikt voor de vaart moet worden beschouwd. In die gevallen moeten die bijzonderheden op het bureau van inschrijving aangeteekend worden. Maar terwijl in artikel 3 vermeld staat, dat de verplichting van de inschrijving op den eigenaar rust, heeft men zich ten aanzien van deze wijzigingen ertoe beperkt naar de nationale wet te verwijzen, welke wet zal aanduiden, wie zulk een nieuwe verklaring moet afleggen. Dit onderscheid vindt zijn verklaring in de noodzakelijkheid met de verscheidenheid der wetgevingen rekening te houden. Volgens sommige wetgevingen is het de koper, die deze verklaring moet afleggen, hoewel deze koper eerst dan eigenaar wordt als de wijzigingen in de gegevens op het register zijn aangebracht, volgens andere rust deze verplichting op den verkoper, terwijl ten slotte volgens een andere categorie van wetgevingen de verplichting ten minste in enkele gevallen op den koper als eigenaar rust.

De artikelen 5, 6, 7 en 8 bevatten de bepalingen om de vaartuigen naar hun inschrijving te onderscheiden en om eventuele pogingen om hun identiteit te verbergen te verhinderen.

Artikel 9 heeft ten doel dubbele inschrijving in verschillende Staten te voorkomen, welk vraagstuk voor zoover het de dubbele inschrijving in eenzelfde land betreft, in alinea 2 van artikel 2 behandeld werd. Met het oog hierop is een procedure in het leven geroepen, welke eveneens tot doel heeft te verhinderen, dat een vaartuig, indien het van uit de registers van een Staat in die van een anderen Staat moet worden overgebracht, tijdelijk zonder inschrijving zou zijn.

Artikel 10 verplicht de kapiteins van ingeschreven vaartuigen aan boord te hebben een certificaat van inschrijving, uit te reiken door den bevoegden ambtenaar van het bureau van inschrijving en dat ten minste moet bevatten de in artikel 1 vermelde gegevens.

Overeengekomen is, dat dit certificaat door een duplicaat zal kunnen vervangen worden, ten einde rekening te houden met een gewoonte der Duitsche scheepvaart, hierin bestaande, dat het authentiek certificaat aan den hypotheccairen schuldeischer wordt overhandigd, indien het vaartuig verpand is.

Artikel 11 wijst aan de bevoegde rechtbanken, in geval van overtredingen der bepalingen van de overeenkomst.

Volgens dat artikel is de rechter van de plaats, waar de inschrijving had moeten geschieden, bevoegd in geval van overtredingen van de verplichting van inschrijving, welke slechts op één plaats kan geschieden; terwijl als de eigenaar de keuze heeft om zijn vaartuig te doen inschrijven in verschillende plaatsen, in de gevallen, voorzien bij alinea 3 van artikel 3, de rechters van die verschillende plaatsen bevoegd zijn.

Is het vaartuig eenmaal ingeschreven, dan zijn de overtredingen van de plaats van inschrijving bevoegd voor de berechting van overtreding der bepalingen, betrekking hebbende op de verplichte inschrijving. Men heeft evenwel gemeend, dat dit stelsel niet een afdoende vervolging van deze overtredingen ten gevolge zou hebben, indien een en ander geconstateerd is in een anderen Staat dan die, waar de bevoegde rechtbank zetelt. Artikel 11 voorziet er dan ook in, dat in een dergelijk geval de autoriteiten van den Staat, waar de overtreding is geconstateerd, maatregelen moeten nemen om de handhaving van deze overeenkomst door de bevoegde autoriteiten te verzekeren.

Als het overtreding der bepalingen omtrent de kenmerking der vaartuigen betreft, is bevoegdheid gegeven aan de rechterlijke autoriteiten van de plaats, waar de overtreding is geconstateerd. In het laatste geval betreft het voortgezette overtredingen, die inderdaad beter daar ter plaatse vervolgd kunnen worden, waar proces-verbaal op-gemaakt is.

Artikel 12 noemt de uitzonderingen op den regel, dat de eigenaar verplicht is om zijn vaartuig te doen inschrijven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op plezier-vaartuigen, vaartuigen met een waterverplaatsing van minder dan 20 ton, in aanbouw zijnde vaartuigen en ten slotte de nog niet in een contracteerenden Staat ingeschreven vaartuigen, welke zich van het land, waar zij gebouwd of aangekocht zijn, begeven naar het land, waar zij moeten worden ingeschreven. Deze uitzonderingen hebben niet ten

¹⁾ De Belgische delegatie was bij de laatste zitting van het Comité in Mei 1928 te Berlijn niet tegenwoordig. De delegatie heeft hare goedkeuring gehecht aan den in deze zitting vastgestelden tekst, onder voorbehoud der bepalingen, betreffende het aantal en de volgorde der voorrechten (zie aanhangsel).

doel te verhinderen, dat een nationale wet de verplichte inschrijving voor de hierboven genoemde categorieën voorschrijft. Een verplichte inschrijving van de hier genoemde vaartuigen scheen niet van internationaal belang te zijn, maar een land kan het noodig vinden, zekere pleiziervaartuigen, evenals vaartuigen met een waterverplaatsing van minder dan 20 ton, bijv. motorbooten, die een zeer groote voortstuwingskracht bij een kleine tonnenmaat kunnen hebben, aan inschrijving te onderwerpen. In het geval een vaartuig, hetwelk uitgezonderd is van de in de Conventie voorziene verplichte inschrijving, toch ingeschreven wordt, hetzij omdat de eigenaar gebruik maakt van de mogelijkheid, welke de overeenkomst hem biedt zijn vaartuig in te schrijven, hetzij overeenkomstig een nationale wetgeving, zijn de bepalingen van de overeenkomst van toepassing op dat vaartuig. Zoo bijv. ten opzichte van de bepalingen ter voorkoming van dubbele inschrijving en de bepalingen, betrekking hebbende op de hypotheek van ingeschreven vaartuigen.

Toch heeft het Comité enkele beperkingen, betreffende de inschrijvingen van en de hypotheek op in aanbouw zijnde vaartuigen, opgenomen. Enkele leden waren van meening, dat in aanbouw zijnde vaartuigen, evenals daarop te vestigen hypotheeken, slechts in de registers van het land, waar het vaartuig gebouwd wordt, moesten kunnen worden ingeschreven. Anderen waren daarentegen van meening, dat het wenschelijk was een tusschen verschillende landen bestaand gebruik goed te keuren, welk gebruik hierin bestaat, het vaartuig niet in het land van aanbouw in te schrijven en te verpanden, maar in het land, waar het, na beëindiging der bouw, ingeschreven zal worden. Het Comité heeft gemeend een oplossing voor deze moeilijkheid te vinden door aan de contracteerende Staten het recht te geven, bijzondere verdragen te sluiten, welke dit gebruik sanctionneeren. Een en ander wordt in de laatste alinea van artikel 12 nader omschreven. De rechtsgevolgen van deze verdragen, welke aan alle deelnemende Staten der overeenkomst zullen worden medegedeeld, moeten worden erkend door deze Staten. Opdat geenerlei twijfel daaromtrent blijve bestaan, is een uitdrukkelijke verklaring dienomtrent in het slotprotokol opgenomen.

Hoofdstuk II heeft betrekking op den eigendom.

Artikel 13 verwijst naar de wet van het land van inschrijving voor de bepaling der regels te volgen, voor de verkrijging onder levenden van het eigendomsrecht op een vaartuig. Echter met deze beperking, dat deze wet, hetzij een inschrijving van den eigendom in het inschrijvingsregister, hetzij de overdracht van het bezit op den kooper, kent.

Enkele deskundigen afkomstig uit landen, waarin een dezer regels gelden ter verzekering der openbaarheid van de overdracht van het eigendomsrecht, waren van meening, dat het niet mogelijk is de toepassing van een vreemde wet, welke de overdracht van eigendom niet liet afhangen van de toepassing van ten minste een dezer regels, goed te keuren. Deze bepaling regelt ten slotte slechts de voorwaarden van overdracht van het zakelijke recht en betreft in het geheel niet den vorm of de voorwaarden van bestaansbaarheid van het contract.

Bij het gewagmaken van registers, waarin de inschrijving moest plaats hebben, is aangenomen — en daarom is het woord „register” in het meervoud gebezigd — dat niet noodzakelijkerwijze één enkel register voor de inschrijving, het eigendom en de hypotheeken behoeft te bestaan, maar dat verschillende registers aangelegd kunnen worden voor de inschrijving en de openbaarheid der rechten, op voorwaarde, dat deze registers overeenstemmen en het mogelijk is er onderling naar te verwijzen. Een en ander wordt in het slotprotokol vermeld.

Ten slotte zij opgemerkt, dat de overeenkomst niet het geval regelt, dat de wet van het land van inschrijving niet aan een der hierboven aangehaalde voorwaarden voldoet. In dat geval blijft het overgelaten aan de nationale wetgeving en aan de jurisprudentie der rechtbanken aan te wijzen, welke wet van toepassing zal zijn op de eigendomsoverdracht van vaartuigen.

Artikel 14 heeft betrekking op den overgang in geval van overlijden. Het Comité was van meening, dat het wenschelijk is nader aan te duiden, dat de vraag, welke wet van toepassing is in geval van overgang wegens sterfgeval, niet door de bovenaangeduide bepaling geregeld is. Voor deze kwestie moet een algemeene oplossing gevonden worden, zonder dat een bijzonder stelsel, dat alleen voor binnenvaartuigen zou gelden, wordt vastgesteld. Echter kan de wet van het land van inschrijving eischen, dat de erfenamen of legatarissen hun eigendom doen inschrijven, indien zij het vaartuig willen verkopen of verpanden. Deze inschrijving moet plaats hebben in de „registers”, aange-

duid in artikel 1, waarbij deze uitdrukking den in artikel 13 aangegeven zin heeft.

Hoofdstuk III behandelt de hypotheek.

Daar een algemeene omschrijving van die zakelijke rechten, welke met hypotheek gelijkgesteld kunnen worden, niet te geven is, heeft het Comité het wenschelijk geoordeeld een opsomming van deze rechten in het slotprotokol te geven.

Artikel 15 behandelt de erkenning der hypotheeken, welke overeenkomstig de wettelijke voorschriften zijn gevestigd en ingeschreven in openbare „registers”, waarbij deze uitdrukking den boven aangeduiden zin heeft. Alle hypotheeken, de contractueele, zoowel als de wettelijke vallen onder deze bepaling.

Artikel 16 omschrijft nader de draagwijdte van artikel 15, welk artikel bepaalt, dat de hypotheeken in alle contracteerende Staten dezelfde rechtsgevolgen hebben als in het land van inschrijving, met een enkele beperking, veroorzaakt door een materiele onmogelijkheid n.l. in het geval van zuivering.

De vraag van de vervanging van de hypotheek door de verzekerde som in geval van verlies of averij van het vaartuig, heeft aanleiding gegeven tot moeilijkheden tengevolge van de verscheidenheid der wetgevingen, wat betreft het karakter en de strekking van deze substitutie.

Tenslotte is aangenomen, dat in den zin van de conventie de vervanging zou beschouwd worden als een rechtsgevolg van de hypotheek en geregeld zou worden door de wet van het land van inschrijving, als tenminste een dergelijke vervanging niet in strijd is met de wet van het land, waar de betaling van de verzekerde som plaats heeft. Een en ander wordt omschreven in artikel 17.

Artikel 18 heeft tot doel den hypothecairen schuldeischers de mogelijkheid te geven hunne rechten voldoende te waarborgen in geval de eigenaar van het vaartuig de inschrijving zou willen overdragen van de registers van het eene land naar die van een ander land. In dat geval is de toestemming van alle hypothecaire schuldeischers noodig. Het spreekt vanzelf, dat als de overdracht van de inschrijving uitgevoerd wordt tengevolge van een gedwongen verkoop, welke volgens de bepalingen van artikel 20 de hypotheeken doet te niet gaan, de toestemming der hypothecaire schuldeischers voor de overdracht van de inschrijving niet noodig is. Het is evenwel wenschelijk geoordeeld om in artikel 18 naar dit geval te verwijzen. De in dat geval te volgen procedure is in artikel 22 geregeld.

Indien de hypothecaire schuldeischers hunne toestemming geven voor de overdracht der inschrijving, verplicht artikel 18 de autoriteiten van het bureau, waar de nieuwe inschrijving plaatsvindt, de hypotheek ambtshalve in hunne registers over te schrijven. De rechtsgevolgen van de hypotheek zijn van dat oogenblik af geregeld door de wet van het land in welks registers de hypotheek is overgeschreven.

Hoofdstuk IV heeft betrekking op den executorialen verkoop.

Artikel 19 voorziet het geval, dat de procedure geregeld wordt door de wet van de plaats, waar de verkoop plaats heeft; echter moet de inbeslagneming binnen 24 uur aan de autoriteit, belast met het aanleggen der registers, beteeënd worden. Deze autoriteit deelt den ingeschreven schuldeischers de inbeslagneming mede. Deze zijn op deze wijze in staat gesteld om voor hunne belangen te waken.

Artikel 20 maakt om dezelfde redenen de geldigheid van den executorialen verkoop afhankelijk van een beteekening, minstens een maand tevoren aan dezelfde autoriteit. Het niet in acht nemen van deze bepaling zal volgens de bepalingen van de wet van de plaats van inbeslagneming of de nietigverklaring van den verkoop, of vergoeding van de veroorzaakte schade tengevolge hebben. Wegens de verscheidenheid der stelsels in de verschillende Staten ten dezen opzichte, is het niet mogelijk gebleken te komen tot een uniforme oplossing, welke overigens niet in het belang der hypothecaire schuldeischers zou zijn.

De procedure van den verkoop is geregeld door de wet van de plaats van inbeslagneming. Deze wet bepaalt de voorwaarden van overgang van het eigendom en het tenietgaan van de ingeschreven hypotheeken.

Artikel 21 heeft betrekking op de verdeling van den prijs van toewijzing, welke is geregeld overeenkomstig de voorschriften betreffende de procedure voorkomende in de wet van de plaats van inbeslagneming. Wat de rangorde der schuldeischers betreft, verwijst artikel 21 naar andere bepalingen van de overeenkomst, d.w.z. wat betreft de rangorde van de hypotheek ten opzichte van de voorrechten naar artikel 23, welk artikel de privileges aangeeft welke voorrang hebben boven de hypotheek, wat betreft de rangorde der hypotheeken onderling naar artikel 16, welk artikel aan de hypotheeken in alle contracteerende Staten dezelfde rechtsgevolgen toekent als in de landen, waar zij in-

geschreven zijn en wat betreft de volgorde der voorrechten onderling naar artikel 24, welk artikel naar de wet van de plaats van inbeslagneming verwijst.

Artikel 22 verplicht de overheid van het land van inschrijving om tot het doorhalen der hypotheeken over te gaan op vertoon van een expeditie van de akte van toewijzing zonder dat het noodig is vooraf een bevel tot tenuitvoerlegging te verkrijgen. Deze doorhaling mag natuurlijk niet geschieden als, bij toepassing van de wet van de plaats van inbeslagneming, de executoriale verkoop niet de delging der ingeschreven hypotheeken tot gevolg zal kunnen hebben.

Op dit geval hebben de woorden van artikel 22: „tenietgedaan onder de voorwaarden, omschreven in artikel 20” betrekking. De autoriteit moet den schuldeischers van de doorhaling bericht zenden om het hun mogelijk te maken hunne rechten te waarborgen in het geval de beteekeningen, voorzien in de artikelen 19 en 20, niet zouden hebben plaats gehad.

Hoofdstuk V behandelt de voorrechten.

Over de lijst der voorrechten, welke boven de hypotheek een voorrecht kunnen geven, is het bijzonder moeilijk geweest tot overeenstemming te komen, eenerzijds wegens de door alle leden van het Comité erkende noodzakelijkheid, om het crediet der binnenscheepvaart te beschermen en anderzijds wegens het verband, dat in het Duitsche rechtstelsel tusschen de beperking van de verantwoordelijkheid van den reeder en het behoud van een vrij groot aantal voorrechten bestaat.

Het aangenomen stelsel verplicht de Staten niet andere voorrechten dan de in de Conventie genoemde in hunne wetgevingen te erkennen. Het beperkt alleen het aantal voorrechten welke boven de hypotheek kunnen gaan. De contracteerende Staten zullen evenwel geen ander voorrecht van deze laatste categorie mogen erkennen. Zelfs niet een belastingvoorrecht. Een en ander is voorzichtigheidshalve nader aangeduid.

De voorrechten zijn in twee groepen verdeeld.

De eerste groep geeft voorrecht boven hypotheek, welke ook de datum van het ontstaan der inschuld moge zijn. Deze groep omvat de volgende voorrechten:

Onder a) komen in de eerste plaats de voorrechten, welke ontstaan tengevolge van de inbeslagneming van het vaartuig. Het Comité was van meening, dat het noodig was om zeer duidelijk tot uitdrukking te doen komen, welke inschulden bedoeld waren, opdat geen twijfel hieromtrent kon blijven bestaan. Hetzelfde voor de voorrechten, betrekking hebbende op de rechten en heffingen naar aanleiding van de vaart van het schip: voor een deel zijn het de scheepvaartheffingen, welke in de binnenscheepvaart voorkomen, zooals verlichtings-, loods- en sluisgelden. Anderzijds zijn het havenrechten, zooals kade- en liggelden.

Onder b) komen de inschulden, voortvloeiende uit het arbeidscontract van den kapitein en de bemanning, welke uitdrukking zoo ruim mogelijk opgevat moet worden. De gage zelf is echter slechts voor een duur van ten hoogste 3 maanden bevoorrecht. De andere inschulden, zooals de vergoedingen, verschuldigd voor ongevallen en welke volgens enkele wetgevingen uit het arbeidscontract voortvloeien, zijn aan deze beperking niet onderworpen.

Onder c) komen de beloningen voor redding en hulpverlening, evenals de bijdragen van het vaartuig in averij-grosse. Dit laatste voorrecht komt in verschillende wetgevingen niet meer voor, daar er geen praktische noodzakelijkheid meer voor bestond. Uit overweging, dat deze onkosten voortvloeien uit een handeling, bestemd om het voorwerp der hypotheek te behouden, is dit voorrecht tenslotte aangenomen ten einde niet te veel in conflict te komen met het Duitsche stelsel. Daarentegen hebben de Duitsche deskundigen afgezien van een voorrecht ten gunste der inschulden, ontstaan uit uitgaven van den kapitein en aangeduid onder No. 3 van artikel 102 van de Duitsche wet op de binnenscheepvaart.

De tweede groep van voorrechten heeft slechts dan voorrang boven hypotheek als de feiten, welke de inschuld hebben doen geboren worden, de inschrijving van de hypotheek zijn voorafgegaan. De opneming der voorrechten, welke in deze groep voorkomen, is door de Duitsche leden beschouwd als een voorwaarde voor hunne instemming met het ontwerp. De andere leden van het Comité hebben gemeend dit standpunt te mogen erkennen, daar het crediet van de binnenscheepvaart daardoor niet in gevaar gebracht werd; de leeners hebben immers altijd de mogelijkheid, alvorens een leening toe te staan, zich in te laten lichten omtrent de voorrechten, welke op het oogenblik van het opmaken van het contract op het vaartuig kunnen rusten.

In deze groep komen in de eerste plaats onder a) de

schadevergoedingen, tengevolge van een aanvaring of eenig ander scheepvaartongeval, welke in de zeerecht-overeenkomst van Brussel van 10 April 1926 onder de bevoorrechte inschulden opgenomen zijn, onverschillig welke de datum van hun ontstaan zij.

Het is gebleken, tenminste in de binnenscheepvaart, dat het hypothecaire crediet ernstig in gevaar zou gebracht worden als de hypothecaire schuldeischer zou worden achtergesteld bij den bevrachter van een lading van een ander vaartuig, waarvan de waarde veel grooter kan zijn dan die van het verpande vaartuig en dat tengevolge van een aanvaring, veroorzaakt door dit laatste vaartuig, verloren kan gaan, temeer daar in de binnenscheepvaart de verzekeringen in het algemeen slechts $\frac{3}{4}$ der schade dekken.

In de tweede plaats komen onder b) de vergoedingen, tengevolge van schade, toegebracht aan kunstwerken van waterwegen of havens.

Tenslotte zijn onder letter c) in dezelfde categorie gerangschikt: 1o. de schadevergoedingen ter zake van lichamelijk letsel van de bemanning en de passagiers van het vaartuig, voorzover deze inschulden niet reeds bevoorrecht zijn volgens letter b) van de eerste groep; 2o. de schadevergoedingen voor verlies of schade van de lading van het vaartuig en de bagage van de passagiers naar gelang van de waarde, welke waarde eventueel vastgesteld moet worden door de rechtbank volgens de omstandigheden van het geval.

Artikel 24 verwijst, zooals reeds is aangegeven voor de bepaling van de onderlinge rangorde der voorrechten, naar de wet van de plaats van inbeslagneming.

Artikel 25 bepaalt, dat de voorrechten het vaartuig volgen, in welke handen het zich ook bevindt.

Artikel 26 verwijst naar de wetten van de plaats van inbeslagneming voor de bepaling der gevallen waarin de voorrechten tenietgaan en bevat tevens enkele bepalingen van uniform recht: in de eerste plaats is bepaald, dat de voorrechten teniet zullen gaan na verloop van zes maanden, te beginnen bij de opeischbaarheid van de inschuld. Deze termijn is als een maximum beschouwd. Het zou wenschelijk zijn den termijn op drie maanden terug te brengen, doch dit zou het toetreden van niet-Rijnstaten verhinderen.

In de tweede plaats voorziet alinea 2, dat de verkoop der voorrechten niet doet tenietgaan, tenzij vergezeld van de formaliteiten van openbaarheid voorzien in artikel 20.

Tenslotte bepaalt alinea 3 de termijnen, na afloop waarvan de voorrechten tenietgaan in de gevallen, waar de woorden „datum van de opeischbaarheid der inschuld”, aanleiding kunnen geven tot verschillende uitleg.

Alinea 4 verwijst voor de bepaling der oorzaken van opschorting en onderbreking der termijnen naar de wet van de rechtbank, waarbij het geval aanhangig gemaakt is.

De artikelen 27 en 28 zijn overgenomen uit de overeenkomst van Brussel van 10 April 1926 en geven geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Artikel 29 bepaalt de gevallen, waarin het hoofdstuk over de voorrechten van toepassing is. Daarvoor moet het vaartuig in een contracteerenden Staat ingeschreven zijn. De nationaliteit der schuldeischers doet dus niets ter zake. Bovendien is het wenschelijk gebleken nader aan te duiden, dat de overeenkomst van toepassing is, ook als vaartuigen in beslag genomen worden op het grondgebied van den Staat, waar zij ingeschreven zijn.

Hoofdstuk VI bevat algemeene bepalingen.

Artikel 30 onttrekt geheel en al de oorlogsschepen, evenals de vaartuigen, toebehoorende aan een openbare administratie en niet voor een handelsdoel gebruikt, aan de toepassing van de overeenkomst.

De artikelen 31, 32 en 33 hebben tot doel de praktische toepassing van de overeenkomst te verzekeren.

Artikel 34, waarvan reeds hierboven sprake was, maakt een voorbehoud ten aanzien van de toepasselijkheid der bepalingen omtrent de internationale waterwegen, evenals artikel 35 ten doel heeft te voorkomen, dat door verschillende bepalingen van de overeenkomst en in het bijzonder die, welke betrekking hebben op de inschrijving, den eigendom en den executorialen verkoop, een contracteerende Staat niet het recht zou hebben om ter verzekering van een internationaal toegestaan verbod van in- of uitvoer de noodige maatregelen te nemen.

Het is de bedoeling in artikel 36 een bepaling neer te leggen betreffende de regeling van geschillen. Het is aan het Comité wenschelijk gebleken het opstellen van deze bepaling aan de Centrale Commissie over te laten.

Berlijn, 19 Mei 1928.

(Slot volgt).

DE FINANCIËLE VERHOUDING TUSSCHEN RIJK EN GEMEENTEN

Toen ik ten vorigen jare in een drietal artikelen ¹⁾ het verslag besprak van de in 1921 ingestelde Staatscommissie inzake de financiële verhouding tusschen het Rijk en de Gemeenten, meende ik reeds te kunnen vaststellen — de Millioenennota van September 1927 was op dit punt niet dubbelzinnig — dat in het te verwachten Regeeringsvoorstel de opzet der Staatscommissie niet zou worden aanvaard.

Ik achtte dit allermint te betreuren. De Staatscommissie had de door haar ontworpen Rijksuitkeeringswet alleen de construeerde op de wankelbare basis van een *recht*, dat de Gemeenten zouden bezitten om een vergoeding te ontvangen van het Rijk in de uitgaven, haar bij eenige wet of ander wettelijk voorschrift opgelegd. Het doel der *rijksuitkeering* was dus in den gedachtegang der Staatscommissie gelegen in het vergoeden van dienstprestaties, door de Gemeenten ten bate van het Rijk verricht. Met de draagkracht der Gemeente, m.a.w. met het welvaartspeil harer bewoners, werd bij de *rijksuitkeering* in geen enkel opzicht rekening gehouden. Deze factor kwam slechts tot uiting in het ontwerp tot het toekennen van *steun* aan in nood verkeerende Gemeenten en in de niet nader uitgewerkte beschouwingen der Commissie omtrent het toekennen van *bijdragen* aan Gemeenten ter zake van het verlenen van diensten aan het Rijk, waartoe de Gemeenten weliswaar niet wettelijk zijn verplicht, doch feitelijk geroepen.

De groote fout van de voorstellen der Staatscommissie was, zooals ik trachtte aan te toonen, hierin gelegen, dat zij zich al te zeer door één beginsel had laten leiden. Hare Rijksuitkeeringswet zou immers tot gevolg hebben, dat de bestaande verschillen in plaatselijke belastingdruk eer zouden worden verscherpt dan verzwakt.

Uit het lang verbeide, bij Koninklijke Boodschap van 29 September 1928 ingediende, Regeeringsontwerp, onderteekend door de Ministers de Geer en Kan, blijkt reeds dadelijk, dat ook de Regeering het hoofdbezwaar tegen het aanvaarden van de conclusies der Staatscommissie gelegen acht in de omstandigheid, „dat daarbij geen rekening wordt gehouden met het verschil in draagkracht, en diensgevolge met het buitengewoon groote verschil in belastingdruk, dat thans in de verschillende Gemeenten bestaat en dat, naar het zich laat voorzien, bij invoering der ontworpen wet grootendeels zou blijven voortduren”.

Voor de Regeering is het probleem van de financiële verhouding tusschen Rijk en Gemeenten in hoofdzaak een vraagstuk „van eene meer gelijkmatige behandeling van 's Rijks ingezetenen”. Dit uitgangspunt bracht haar tot de overtuiging, dat eene oplossing slechts zou kunnen worden verkregen, indien het gemeentelijk belastingstelsel mede in de herziening werd betrokken.

Inderdaad bevatten de voorstellen een zeer ingrijpende wijziging in het plaatselijk belastingwezen. Voor dit gedeelte der herzieningsvoorstellen mogen we in de eerste plaats aandacht vragen.

Uitgaande van de stelling, dat in dezen tijd het bestaan eener plaatselijke inkomstenbelasting naast de rijksinkomstenbelasting niet gerechtvaardigd is te achten, komt het Regeeringsontwerp thans met het radicale voorstel om deze voornaamste plaatselijke heffing te doen verdwijnen.

De omstandigheid, dat twee publiekrechtelijke lichamen *afzonderlijk* een belasting heffen naar dezelfde grondslagen, schijnt op zichzelf zeker allerde een zóó nauwen band tusschen Rijks- en plaatselijke inkomstenbelasting, dat de oudere gemeentebelasting vrijwel het karakter ging krijgen van een dubbele (veelal zelfs een zeer versterkte dubbele) van de Rijksbelasting.

¹⁾ Zie E.-S. B. van 12 Oct., 19 Oct. en 2 Nov. 1927.

In den tijd, toen het verkeerswezen minder ontwikkeld was dan thans en de vastheid van woonplaats dus veel grooter, toen bovendien het plaatselijk verband veel sterker werd aangevoeld en de plaatselijke lasten niet overmatig waren, was inderdaad een omslag over de ingezetenen als sluitstuk van het plaatselijk belastingstelsel het adequate middel. De evolutie van den hoofdelijken omslag tot een naar de grondslagen van de rijkswet geheven en als regel ook door de rijksambtenaren geïnde plaatselijke inkomstenbelasting ging echter gepaard met een toenemende ontwikkeling van de verkeerswetgeving, een toenemend verplaatsingsgemak en een verminderd gemeentelijk besef. De plaatselijke lasten groeiden intusschen steeds, zoodat in tal van gemeenten de drukbare plaatselijke inkomstenbelasting tot een schrikbare hoogte moest worden opgevoerd. Het instituut der forensen deed zijn intrede, het phenomeen der belastingvluchtheuvels begon de aandacht te trekken. De forensenbelasting poogde in het bezwaar te voorzien, dat vele welgestelden hun werkgelegenheid den rug toekeerden; de wetgever nam de vrijheid hen extra te belasten. De asyls voor belastingplichtigen werden met inlijving bij in de nabuurschap gelegen centrum-gemeenten bedreigd. Gemeentelijke grenswijziging op grond van fiscale motieven werd verdeeld en door den wetgever (men denke slechts aan Haarlem-Heemstede) aanvaard.

De ongeëvenredigde verschillen in belastingdruk leidden dus totde in de huidige maatschappelijke omstandigheden zeker niet meer gerechtvaardigde forsenbelasting en tot op fiscale motieven gebaseerde annexaties. Beide middelen ter bestrijding van ongemotiveerde verschillen in belastingdruk kenstet de M. v. T. (bl. 3/4) terecht als ondeugdelijk.

Het doel, dat de Regeering in de eerste plaats beoogt, de opheffing of althans verzachting van de onbillijke verdeling der lasten tusschen de ingezetenen, kan, naar zij meent, slechts worden bereikt door *het doen verdwijnen der plaatselijke inkomstenbelasting*. Vanzelf verdwijnt daarmee de forensenbelasting en het vraagstuk der gemeentegrenzen zal niet langer worden vertroebeld, doordat daarbij openlijk of bedekte fiscale overwegingen een min of meer belangrijke rol spelen.

Wat krijgt de Gemeente nu hiervoor in de plaats?

Vooreerst een *verteringsbelasting*, die de Rijks-personeele belasting zal vervangen. De eerste vijf grondslagen van laatstgenoemde belasting zullen, in de volgorde waarin de wet ze opsomt, ook de grondslagen vormen van de verteringsbelasting, terwijl de Gemeente de bevoegdheid verkrijgt daarnaast andere grondslagen in de verordening aan te wijzen en de tarieven, behoudens natuurlijk de goedkeuring der Kroon, zelfstandig te regelen.

Als motief voor het opnemen van de verteringsbelasting in het plaatselijk belastingstelsel voert de M. v. T. aan, dat deze heffing passend is voor de Gemeente, omdat hier als heffingsobject geldt, hetgeen zichtbaar aan de plaatselijke verbonden is en daar blijk geeft van den meerderen of minderen welstand van hen, die zullen worden aangeslagen” (bl. 5).

Het komt mij voor, dat de Gemeenten dit geschenk slechts met zeer gemengde gevoelens zullen kunnen aanvaarden.

Voorzeker, zij zullen, wat deze belasting betreft, zekere bewegingsvrijheid hebben; zij zijn daardoor wellicht in de gelegenheid om in deze belasting personen te betrekken, die in het algemeen niet door de personeele belasting worden getroffen, doch er is m.i. een groot bezwaar aan deze heffing verbonden, en wel de aanmerkelijke kosten van schatting en controle, die zij vergt. De perceptiekosten van deze verteringsbelasting zullen niet gering zijn; het Rijk zal ambtenaren kunnen ontslaan, de Gemeenten daarentegen zullen nieuw personeel moeten aanstellen, terwijl dan nog de betere outillage van het Rijk voor het heffen dezer belasting in de meeste Gemeenten

zal ontbreken; bovendien zal de ontheffing bij verhuizing heel wat moeilijkheden opleveren.¹⁾

Minister de Geer heeft in de persconferentie, waarvan in de avondbladen van 6 October jl. een verslag is opgenomen, de meening uitgesproken, dat uitbreiding van personeel wel niet noodig zou zijn. Voor de inning der gemeentelijke inkomstenbelasting is heel wat meer personeel noodig, merkte de Minister op. Doch wordt hierbij niet uit het oog verloren, dat de inning der plaatselijke inkomstenbelasting thans (als regel) door het Rijk geschiedt en dat, toen deze toestand ingevolge de wet van 1920 intrad, heel wat personeel door de Gemeenten kon worden gemist? De Ministerieele vergelijking is dus inderdaad niet ter zake dienende.

Waarom — zoo rijst al dadelijk de vraag — behoudt men niet de personeele belasting als rijksbelasting (eventueel in een zóó gewijzigden vorm, dat de wanverhouding tusschen gezinnen en ongehuwden verdwijnt) en keert de netto-opbrengst daarvan (uiteraard met de opcenten, waar die bestaan) aan de Gemeenten uit?

Weliswaar verliest dan de Gemeente een belastingperspectief, doch heel ver schijnt mij dit perspectief niet te reiken en ik geloof dan ook niet, dat de opbrengst der verteringsbelasting die van de personeele belasting plus de opcenten in belangrijke mate zal kunnen overtreffen.

Ernstiger schijnt het bezwaar tegen de uitkeering van de opbrengst der personeele belasting ten aanzien van die Gemeenten, welke in de gelukkige omstandigheid verkeerden, dat zij in de toekomst zouden kunnen volstaan met een *minder* bedrag dan thans de personeele belasting ter plaatse opbrengt. De Memorie van Toelichting (bl. 13) acht dit geval geenszins uitgesloten²⁾. Doch geldt ditzelfde bezwaar dan niet voor de na te noemen Grondbelasting-uitkeering? En zou met het oog op zulke Gemeenten — rari nantes in gurgite vasto — niet het recht op uitkeering der opbrengst kunnen worden beperkt tot hetgeen zij werkelijk noodig hebben? We hebben hier in elk geval te doen met een van de punten, die nog eens ernstig zullen moeten worden overwogen.

Principieel komt, naar het oordeel der Regeering, ook de *Grondbelasting* als Gemeente-belasting in aanmerking. Om verschillende redenen — vooral geldt hierbij de continuïteit bij deze heffing — meent de Regeering echter, dat zij moet blijven rijksbelasting. Een deel van de opbrengst echter — ziehier het tweede compensatiemiddel — zal aan de Gemeenten worden toegekend en wel naar keuze (voor den tijd van vijf jaar geldend) de hoofdsom, hetzij op de gebouwde, hetzij op de ongebouwde eigendommen.

Als element van schadeloosstelling voor het derven der plaatselijke inkomstenbelasting kent het ontwerp ten slotte nog *opcenten* op een nieuw te creëren belasting, de *Gemeentefondsbelasting*, een rijksbelasting, waarvan de opbrengst komt ten bate van het nader te bespreken Gemeentefonds.

De Gemeentefondsbelasting komt, uit het oogpunt van den belastingbetaler bezien, in de plaats van de gemeentelijke inkomstenbelasting, „in gematigden vorm geunificeerd”.

Het tarief dezer Gemeentefondsbelasting volgens art. 12 van het ontwerp is ten aanzien van de belast-

bare inkomens beneden ongeveer f 43.000 hooger, daarboven echter lager dan de Rijksinkomstenbelasting. Het motief hiervoor zal wel te zoeken zijn in de sterke progressie van het tarief der inkomstenbelasting bij de hogere inkomens. De opbrengst wordt geraamd op ruim 80 millioen. (In de Middelwet voor het jaar 1928 is de opbrengst der rijksinkomstenbelasting geraamd op 85 millioen).

Indien we aannemen, dat de opbrengst der verteringsbelasting in een Gemeente gelijk zal zijn aan die der rijkspersoneele belasting plus de gemeentelijke opcenten, dan bestaat dus (afgezien van de omstandigheid dat verteringsbelasting en personeele belasting eenig verschil in opzet kunnen vertoonen) voor de *Gemeentenaren* het verschil met den vroegeren toestand hierin, dat zij in plaats van *plaatselijke* inkomstenbelasting betalen *rijks-gemeentefondsbelasting*. Welk financieel verschil dit voor de belastingplichtigen zal maken hangt uiteraard af van het tarief der geldende plaatselijke inkomstenbelasting. Eén categorie profiteert er echter zeker van, n.l. de ongehuwden, voor wie in de meeste Gemeenten een lagere aftrek voor noodzakelijk levensonderhoud wordt aangenomen dan het bedrag van f 800, waarmee het tarief der rijksinkomstenbelasting (en rijks-gemeentefondsbelasting) aanvangt; in vele plattelandsgemeenten is trouwens ook voor gehuwden de aftrek lager dan f 800. Dat met name eerstgenoemde categorie, alshet ontwerp wet wordt, niet meer in de lasten bijdraagt, is zeker niet gerechtvaardigd. In de Memorie van Toelichting (bl. 11) wordt blijkbaar alleen gedacht aan de plattelandsgemeenten. „Een gevolg van de unificatie” — zoo heet het — „zal zijn, dat in Gemeenten met lagen levensstandaard, waar thans voor het bestaansminimum een geringer bedrag wordt aangenomen dan f 800, een deel der bevolking, dat tot dusverre in de gemeentelijke belasting werd aangeslagen, voortaan in de fondsbelasting en de daarop eventueel geheven opcenten, niet zal bijdragen”. „Mede om die reden” — zoo vervolgt de M. v. T. — „is in de regeling van de gemeentelijke verteringsbelasting eene zeer groote vrijheid aan de Gemeenten gelaten, in tal van opzichten en ook bijv. wat aangaat het vaststellen van een huurwaarde-limiet”.

De argumentatie is zwak en in elk geval slechts ten deele doeltreffend. Vooreerst wordt hier de correctie gezocht in een belasting met een geheel ander heffingsobject dan het inkomen. De verteringsbelasting zal bovendien, vooral waar volgens het ontwerp moet worden rekening gehouden met de volgorde huurwaarde, mobiliair, dienstboden, moeilijk zóó kunnen worden opgezet, dat de ongehuwden meer zouden betalen dan gezinshoofden. Men denke in dit verband nog aan het slot van art. 248a, bepalende dat een of meer der grondslagen niet onevenredig zwaar in verhouding tot de andere mogen worden belast.

De fout, die hier kennelijk bestaat, wordt nog zeer versterkt, doordat de Gemeenten de bevoegdheid verkrijgen opcenten op de gemeentefondsbelasting te heffen. Het bezwaar, dat ten gevolge van de invoering dezer belasting de ongehuwden ongemotiveerd worden bevoordeeld, ware m.i. alleen te ondervangen door voor de ongehuwden een ander tarief te ontwerpen, dat met een lager bedrag dan f 800 aanvangt. Dit kan er wellicht toe leiden, dat het tarief voor de gehuwden iets lager kan worden.

Het getal der opcenten op de gemeentefondsbelasting, bedraagt ten hoogste 80, doch er is nog een tweede grens aangegeven, n.l. dat het niet hooger mag zijn dan 30 plus de helft van het getal opcenten, dat in de Gemeente geheven wordt op de hoofdsom der vermogensbelasting. De 80 opcenten zullen dus eerst mogen worden geheven, wanneer het aantal opcenten op de vermogensbelasting 100 bedraagt. Wil de Gemeente geen opcenten heffen op de vermogensbelasting, dan is dus het getal opcenten op de gemeentefondsbelasting tot 30 beperkt. Te overwegen ware, of

¹⁾ Dit laatste bezwaar ware natuurlijk te ondervangen door t.a.v. de verteringsbelasting een bepaling op te nemen analoog aan art. 244c der Gemeentewet.

²⁾ „In aanmerking is hierbij genomen” — zoo luidt deze passus — „dat de opbrengst der gemeentelijke verteringsbelasting niet steeds zal behoeven te bedragen de som van de huidige hoofdsom der personeele belasting en de gemeentelijke opcenten”. Dat hier de gemeentelijke opcenten ten onrechte worden genoemd ligt voor de hand. Als de Gemeente deze niet noodig heeft, behoeft zij ze natuurlijk niet te heffen. Het gaat enkel over de *hoofdsom* der personeele belasting. In den tekst nam ik aan, dat het vermelden der opcenten berust op een abus.

hier de Gemeente niet wat meer bewegingsvrijheid zou kunnen worden toegestaan.

Overigens is ongetwijfeld deze opcentenregeling een gelukkige vondst, daar hierdoor den Gemeenten een bruikbaar middel is gegeven voor het sluitend maken der begrooting.

Voor de belastingplichtigen zullen natuurlijk de gevolgen van dit ontwerp zeer uiteenloopen. De bewoners der belastingvluchtheuvels verliezen uiteraard hun bevoorrechte plaats, terwijl de inwoners van Gemeenten met hoogen belastingdruk zullen worden ontlast. Een gematigde nivelleering van belastingdruk zal dus het gevolg zijn van dit voorstel, een meer evenredige verdeling der gezamenlijke lasten, zonder dat — en dit is een uiterst belangrijk punt — aan de Gemeenten alle bewegingsvrijheid in zake de plaatselijke belastingen wordt ontnomen. Er zullen nog verschillen blijven in plaatselijken belastingdruk, doch de excessen, die te dezen aanzien thans bestaan, zullen verdwijnen. De opzet van het ontwerp is inderdaad, wat dit punt betreft, bijzonder geslaagd, al zal wellicht in onderdeelen nog verbetering dienen te worden aangebracht.

Wat zullen nu echter de gevolgen zijn voor de Gemeenten? Tegenover het verlies der plaatselijke inkomstenbelasting staat het verkrijgen van de Vertreingsbelasting, van een deel der hoofdstom van de Grondbelasting en van de opcenten op de Gemeentefondsbelasting. Daarnaast komt dan de aanspraak op een zekere uitkeering uit het Gemeentefonds. De totale som, die in het fonds wordt gestort, bedraagt, zooals we zagen, ruim 80 miljoen. Het totale bedrag der rijksuitkeering bedraagt thans 20 miljoen, zoodat aan alle Gemeenten gezamenlijk het vierdubbele zal toekomen van hetgeen zij thans als rijksuitkeering ontvangen. Dit beteekent echter geenszins, dat nu ook elke Gemeente individueel het vierdubbele van wat zij thans ontvangt, zal krijgen.

De groote fout van de geldende regeling der wet van 1897 is deze, dat zij gegrond is op een gebrekkige berekening en vooral, dat zij den toen bestaanden toestand heeft gecristalliseerd. De motieven, waarop de berekening was gebaseerd — te weten het dienstpraestatiemotief en het draagkracht-motief — zijn echter juist. Ook in het nieuwe ontwerp spelen beide motieven een rol. Het laatstgenoemde wordt tot uiting gebracht in een breuk, waarvan de teller uitdrukt het gemiddelde inkomen per rijksaangeslagene in de rijksinkomstenbelasting en de noemer het gemiddeld inkomen per gemeentelijken aangeslagene in diezelfde belasting. Hoe hooger het quotiënt is, des te lager is dus de draagkracht. Een tweede breuk heeft betrekking op de uitgaven in het algemeen landsbelang; de teller daarvan vertegenwoordigt het totale bedrag der gewone uitgaven der Gemeente voor politie, lager-onderwijs en armenzorg (met inbegrip van werkloosheidsvoorzieningen), gedeeld door het aantal inwoners der Gemeente; de noemer moet uitdrukken het totale hierbedoelde bedrag voor alle Gemeenten tezamen, gedeeld door het aantal rijksinwoners; hoe hooger het quotiënt is, des te zwaarder is de druk dezer uitgaven. Het product van beide breuken geeft aan het verhoudingsgetal, waarnaar de Gemeenten per inwoner deel zullen hebben in de opbrengst der fondsbelasting.

Voor de eerste maal, in het jaar 1931, zal tot grondslag voor de berekening dienen respectievelijk de opbrengst der rijksinkomstenbelasting over het jaar 1927/1928 en de genoemde uitgaven over het kalenderjaar 1927. Om de 5 jaar zal het bedrag worden herzien. Daarbij zullen dan de gemiddelde cijfers over de laatste 5 jaren tot grondslag worden genomen.

De zoo funeste beviëzingsmethode van de wet van 1897 is dus hier niet gevolgd. De verhoudingscijfers kunnen immers om de vijf jaren veranderen.

Een bezwaar is echter, dat geen zekerheid bestaat, dat met het accres der bevolking de opbrengst der

Gemeentefondsbelasting gelijken tred zal houden; het is toch zeer wel denkbaar, dat in het eerste jaar van eenige vijfjaarlijksche periode de opbrengst der fondsbelasting per hoofd der bevolking geringer is dan in het eerste jaar eener vorige periode. Dan zou dus de uitkeering aan de Gemeenten bij overigens gelijk blijvende omstandigheden relatief geringer worden. Het is, naar het mij voorkomt, alleszins redelijk, dat in de wet een bepaling wordt opgenomen, die de Gemeenten tegen een relatieve vermindering van het uit te keeren bedrag waarborgt.

Overigens schijnt mij de constructie van den verdeelingsfactor alleszins aannemelijk. Het denkbeeld van een Gemeentefonds was reeds opgenomen in het ontwerp-Treub van 1915, doch verder gaat de gelijkenis met dit wetsontwerp niet, daar, zoowel wat betreft de inkomsten van het thans voorgestelde Gemeentefonds als wat aangaat de verdeling over de Gemeenten, de fouten, die aan het ontwerp-Treub kleefden, zijn vermeden. Met name is vermeden den factor van den plaatselijken belastingdruk in het geding te brengen, die in het ontwerp-Treub een der elementen voor de berekening vormde en in de Nooduitkeeringwet van 12 November 1921, Stbl. 1173, zelfs de eenige grondslag was voor het verkrijgen eener verhooging van de uitkeering volgens de wet van 1897.

Naast den maatstaf van plaatselijke welvaart, komt wel, zooals we reeds zagen, in het aanhangige regeeringsontwerp tot uiting de maatstaf van de op de Gemeente drukkende lasten. Doch deze maatstaf wordt terecht niet gezocht in een berekening van den relatieven druk der plaatselijke belastingen (door de opheffing van de plaatselijke inkomstenbelasting is dit trouwens vrijwel onmogelijk), doch in een berekening van den relatieven druk van de uitgaven in het algemeen landsbelang gedaan. Men heeft een drietal openbare diensten genomen, waarnaar het verhoudingscijfer zal worden berekend, te weten politie, lager onderwijs en armenzorg (daaronder begrepen werkloosheidsvoorziening). De armenzorg- en werkloosheidsuitgaven zijn stricto sensu geen verplichte uitgaven der Gemeente; zij behooren tot de rubriek van uitgaven, waartoe de Gemeenten — zooals de Staatscommissie had geformuleerd (bl. 65) — „weliswaar niet wettelijk zijn verplicht, doch feitelijk genoopt”. Het is de categorie van uitgaven, waarvoor de Staatscommissie in de toekomst bijdragen wilde beschikbaar gesteld zien, terwijl zij voor de in wettelijken zin verplichte uitgaven uitkeeringen voorstelde. In financieel opzicht is echter tusschen deze uitgaven geen onderscheid te maken en het is dus volkomen redelijk, dat de Regeering de armenzorg- en werkloosheidsuitgaven op één lijn stelt met de werkelijk verplichte uitgaven, die zij voor het vinden van dezen verhoudingsfactor heeft aangenomen.

De keuze van de uitgaven in het algemeen landsbelang schijnt mij juist. In de politie- en armenzorguitgaven komen vooral de belangen van de groote Gemeenten tot hun recht, wier budgetten door deze uitgaven zwaar worden belast; de lager onderwijsuitgaven daarentegen drukken in verhouding het meest de kleine Gemeenten (althans die met een gemengde bevolking).

Waar het hier niet geldt een vergoeding aan elke Gemeente van een bepaald percentage van de hieromschreven uitgaven, doch deze kosten enkel grondslag vormen voor een verhoudingscijfer, is het gevaar, dat de zorg der Gemeentebesturen om deze uitgaven binnen redelijke grenzen te houden zou verslappen, uiterst gering. De Gemeentebesturen zouden dra het funeste van een dergelijke gedragslijn aan den lijve voelen. Daarmede is ook het gevaar van een verscherpt bovengemeentelijk toezicht te dezen opzichte afgewend.

Aan het wetsontwerp is niet toegevoegd een berekening voor elke Gemeente afzonderlijk van de som, welke zij uit het Gemeentefonds zullen ontvangen.

De reden hiervoor is, dat de gegevens over de dienstjaren, die volgens het ontwerp in aanmerking komen, nog niet bekend zijn. We moeten dus voorloopig volstaan met de verzekering van de ondertekenaars der Memorie van Toelichting, dat het samenstel der nieuwe bepalingen „eene zoodanige werking zal hebben, dat, met vermindering van overbelasting der contribuabelen, de Gemeenten in staat zullen zijn haar taak te vervullen”.

Indien deze verzekering juist blijkt te zijn, dan biedt de opzet der Regeering inderdaad het groote voordeel, dat men verkrijgt een meer gelijkmatige verdeling van lasten over alle rijksinwoners, zonder dat dit leidt tot een verlies van bewegingsvrijheid voor de Gemeenten of een verscherpt bovengemeentelijk toezicht. Van een eigenlijke nivelleering van gemeentelasten, waarvoor de Millioenennota van het vorig jaar deed vreezen (zie Econ.-Stat. Berichten 1927 bl. 968) is dus gelukkig niets gekomen. Als toekomstig voordeel verdient nog te worden vermeld het vervallen der forensenbelasting, terwijl bovendien het gevaar van fiscaal imperialisme der groote Gemeenten aanmerkelijk is verminderd.

Van de voorstellen der Staatscommissie wordt alleen overgenomen haar ontwerp tot regeling van den steun aan in nood verkeerende Gemeenten, dat, nagenoeg ongewijzigd, in het Regeeringsontwerp wordt ingeschakeld.

Dat de regeling van dit stuk Staatsnoodrecht valt toe te juichen, mocht ik reeds vroeger opmerken. Het noodregiem krijgt nu een wettelijken grondslag.

Het ontwerp-de Geer—Kan verdient bewondering om zijn kloeken, forschen opzet, zijn breeden kring op dit zoo uiterst moeilijke vraagstuk en zijn frissche oorspronkelijkheid. Er zit lijn in dit ontwerp.

Het bevat ongetwijfeld enkele zwakke punten. Moge de gedachtenwisseling tusschen Tweede Kamer en Regeering hier leiden tot het vinden van aannemelijke oplossingen.

Den ontwerpers van dit knappe project komt de eer toe het probleem der financieele verhouding te hebben gebracht in een stadium, waarin het rijp is voor beslissing.

VAN DER GRINTEN.

Nijmegen, 12 October 1928.

HET ONTWERP-WEGENWET.

II (Slot).

De bestaande provinciale wegenreglementen dragen aan Gedeputeerde Staten op, het vaststellen van leggers van de wegen in hun provincie, maar de bedoeling, die daarbij heeft voorgezet, om daarmede eens vooral uit te maken, dat een weg openbaar is, wordt onder de bestaande wetgeving niet bereikt. Zoowel in een straf- als in een civiel geding kan de eigenaar, al staat zijn weg op den legger, met vrucht ontkennen, dat zijn grond belast is met het onus publicum. Aldus is de heerschende leer in de jurisprudentie en de juistheid daarvan kan in het geldende recht niet worden ontkend. Het provinciaal reglement kan den legger niet aan den rechter als bewijsmiddel opdringen, vermits het bewijsrecht in straf- en burgerlijk geding uitsluitend op de wet berust, al zal de rechter aan het feit, dat de weg op den legger staat en daarop wellicht jaren lang zonder tegenspraak van den eigenaar gestaan heeft, bij de beoordeeling van de vraag, of een weg openbaar is, gewicht hechten. Evenmin kan worden aangenomen, dat de overheid door plaatsing van een weg op den legger dezen tot openbaren weg *maakt*. Het opleggen van een dergelijken last, waardoor nagenoeg alle bevoegdheden van den eigenaar waardeloos worden, overschrijdt de grens, die de jurisprudentie in art. 625 van het Burgerlijk Wetboek ziet gesteld aan de macht der verordening om den eigendom te beperken.

In de tweede plaats dient de legger om den onderhoudsplicht van wegen vast te leggen. In dit opzicht treft de legger naar de heerschende rechtspraak wél

doel. Weliswaar kan het provinciaal reglement ook ten aanzien van dit punt geen bewijsregelen geven, die den rechter binden, maar de heerschende rechtspraak ziet in de aanwijzing van een onderhoudplichtige op een provincialen legger niet het *constateeren*, maar het *opleggen* van onderhoudsplicht, zonder dat daarmede de in artikel 625 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde grenzen worden overschreden. Daarmede wordt dus ook tegenbewijs tegen den legger uitgesloten, hetgeen wellicht verder gaat, dan met het oog op de bestaande leggers aannemelijk is.

Aan de bestaande onzekerheid wordt bij het onderhavige wetsontwerp een einde gemaakt. Bepaald wordt, dat uit den legger zoowel de openbaarheid als de onderhoudsplicht zal voortvloeien. De kracht van den legger in dit opzicht wordt niet beperkt tot het straf- en burgerlijk proces. Zij zal ook gelden tegenover het administratief gezag, dat den legger vaststelde, zoodat dit niet bevoegd is om een weg, dien het eenmaal als openbaar heeft aangemerkt, weder van den legger af te voeren op grond, dat de aanvankelijke beslissing onjuist was en het evenmin bevoegd is, op dien grond in de aanwijzing van den onderhoudplichtige wijziging te brengen. Slechts op grond van feiten of omstandigheden, die plaats grepen nadat de legger is vastgesteld of nadat de bepaling, waartegen men bezwaar heeft, in den legger is opgenomen, kan tegen den inhoud van den legger bij den rechter worden opgekomen. Slechts op dien grond ook kan bij de administratie wijziging van den legger worden gevraagd. Hierbij zij opgemerkt, dat al mogen de positieve beslissingen van de administratie ten aanzien van den legger ook voor haar zelve bindend zijn, het haar wel vrijstaat om haar negatieve beslissingen later te corrigeeren, zoodat zij een weg, waarvan bij gemotiveerde beslissing het openbaar karakter is ontkend, bij eventueel later gewijzigd inzicht, alsnog op den legger kan brengen. Hetgeen eenmaal in den legger is vermeld, zal echter onaantastbaar zijn, behoudens een beroep op later opgekomen feiten of omstandigheden.

Met het oog op de gevolgen, die voor de belanghebbenden ten aanzien van openbaarheid en onderhoudsplicht uit de vermelding van een weg op den legger voortvloeien, is de totstandkoming daarvan met waarborgen omgeven: hij wordt ontworpen door burgemeester en wethouders, vastgesteld door Gedeputeerde Staten, met beroep op de Kroon, in sommige gevallen ook op den rechter, en met gelegenheid voor belanghebbenden om hun bezwaren in te brengen. Bij het opmaken van den legger, waarvoor een termijn van vijf jaren wordt gegeven, zullen de bestaande provinciale leggers goede diensten kunnen bewijzen. Deze termijn is niet te kort, te minder, omdat de inhoud van betrekkelijk eenvoudigen aard kan zijn, eenvoudiger althans dan nu in sommige provincies het geval is. Volstaan zal worden met hetgeen voor de constatering van openbaarheid en onderhoudsplicht noodig is. Met opzet is er, zoo vermeldt de Memorie van Toelichting, van afgezien om, zooals thans in sommige provincies geschiedt, vermelding op den legger voor te schrijven van de breedte op elk punt van den weg zelf, van de tot den weg behoorende bermen en van de den weg belendende slooten of afscheidingen, zoodat de legger een volledige topografische beschrijving van den weg geeft. Het opmaken van dergelijke leggers is een zeer kostbaar en omvangrijk werk en is vrijwel nooit op de hoogte van den tijd. Het levert geen evenredig nut op; immers de grensbeschrijving kan niet tot grondslag dienen bij de toepassing van politiebepalingen, die tegen versmalling van den weg waken, omdat de legger te dien aanzien geen bewijs opleverde en volgens het wetsontwerp in de toekomst ook geen bewijs zal opleveren. Het uitdrukkelijk toekennen van een dergelijke bewijskracht, zoo zegt de Memorie van Toelichting terecht, zou leiden tot een soort grondboekstelsel met positieve kracht voor de openbare wegen, geheel in

strijd met het ten onzent geldend kadastraal stelsel en zou tot een vermeerdering van kosten en omslag leiden, waarvan de gevolgen — mede in verband met de talrijke voortdurend noodig zijnde wijzigingen — niet zouden zijn te overzien. Door de enkele geschillen over de begrenzing van wegen wordt een en ander niet gemotiveerd. Wederrechtelijke versmalling van wegen zal het meest voorkomen, waar de bermen het eigendom zijn van de particuliere aangelanden en kan worden voorkomen door de bermen te onteigenen.

Voorcoming van kosten en omslag heeft er eveneens toe geleid geen legger voor te schrijven voor de wegen binnen de bebouwde kotten, zooals in een enkele provincie voorkwam. Het nut van een legger zou voor die wegen niet tegen de kosten opwegen, omdat omtrent de openbaarheid en den onderhoudsplicht van dergelijke wegen meestal geen twijfel zal bestaan.

Over de onteigening bevat het wetsontwerp slechts één artikel, dat echter niet zonder belang is, omdat het voor de onteigening van wegen, bruggen, bermen, bermsloten en voor onteigening ten behoeve van aanleg en verbetering van wegen en bruggen een eenvoudige administratieve procedure voorschrijft. De wet, welke het algemeen nut van het werk moet verklaren, blijft achterwege. De onteigening kan geschieden uit kracht van een Koninklijk Besluit, den Raad van State gehoord. De Staatscommissie had de in haar ontwerp voorkomende vereenvoudigde onteigening, welke intusschen op anderen grondslag rustte, niet uitgestrekt tot den *aanleg* van wegen. Haar ontwerp verdient op dit punt de voorkeur. Aanleg van nieuwe wegen is een zoo ingrijpend werk, dat de tusschenkomst van den wetgever bij de daarvoor nodige onteigening niet behoort te worden uitgeschakeld.

Ten aanzien van het laatste onderwerp, dat in het wetsontwerp wordt behandeld, n.l. de tolheffing, gaan het ontwerp der Staatscommissie en het wetsontwerp der Regeering van geheel verschillende beginselen uit. Volgens het ontwerp der Regeering zullen voor de toekomst geen tolheffingen meer mogen worden ingesteld, maar kunnen de bestaande tolheffingen van kracht blijven, zij het dan, dat aan Rijk, provincie of gemeente de *bevoegdheid* wordt toegekend tot afkoop te besluiten van die tolheffingen, welke bij concessie of octrooi of anderszins zijn verleend. Volgens het ontwerp der Staatscommissie zouden alle bestaande tollenen moeten vervallen verklaard tegen schadeloosstelling; nieuwe tolheffingen zouden mogen worden ingesteld bij besluit der Provinciale Staten, doch alleen ten behoeve van provincie, gemeente of waterschap en slechts ter gemoetkoming in de kosten van aanleg of verbetering van een weg of een brug. Het instellen van nieuwe heffingen heeft de Staatscommissie niet a priori willen verbieden, omdat een dergelijke heffing onontbeerlijk kan zijn om uit een geldelijk oogpunt aanleg of verbetering van een weg of kunstwerk — gedacht werd aan kostbare bruggen — mogelijk te maken. Slechts tegen heffingen, die een niet gerechtvaardigde belastingen vorming voor het verkeer vormen, zou moeten worden gewaakt. Vermoedelijk zou van deze bepaling echter zelden worden gebruik gemaakt.

Bij vergelijking van beide stelsels moet aan het ontwerp der Staatscommissie onvoorwaardelijk de voorkeur worden gegeven, omdat daarmee alle bestaande heffingen zouden worden opgeruimd. Juist onder dezen komen de heffingen voor, die bij het publiek den meesten tegenstand opwekken en zelfs aanleiding kunnen geven tot kinderachtig optreden van de zijde van weggebruikers, als waarvan men den laatsten tijd getuige is. Wellicht zal van de zijde van het departement van Financiën tegen verplichte algeheele opheffing bezwaar worden gemaakt en vermoedelijk is invloed van die zijde er ook niet op dit punt, dat het ontwerp der Staatscommissie opreedt, niet is overgenomen. Intusschen moet men zich van de kos-

ten geen overdreven voorstelling maken, terwijl het ontwerp der Staatscommissie gelegenheid gaf een deel der kosten op de belanghebbende gemeenten en waterschappen te verhalen. Het aantal tolheffingen is niet groot en nog voortdurend dalende. Blijkens het overzicht der Staatscommissie, bedroeg op 1 April 1916 het aantal heffingen krachtens octrooi of concessie op wegen 176 en op bruggen 21, het aantal heffingen krachtens gemeentelijke belastingverordening op wegen 80 en op bruggen 21. Blijkens de bijlage van de Memorie van Toelichting waren deze aantallen op 1 April 1928 onderscheidenlijk 95, 22, 29 en 18. Van sommige van deze tollenen is de opheffing in voorbereiding of sindsdien tot stand gekomen. Intusschen is het overzicht wellicht niet volledig. Zoo komt er bijv. niet in voor de befaamde tolleig. Zuiden, tot het heffen waarvan, blijkens een handvest van Philips den Schoone van 1501, reeds in 1403 door Hertog Albrecht van Beieren aan Burgemeester en Regeerders der Stede Muyden het recht werd verleend. De omissies in den Staat zullen echter vermoedelijk slechts gering in aantal zijn. Dat de kosten, aan de opheffing van de tollenen verbonden, niet aanzienlijk zullen zijn, kan ook worden afgeleid uit het feit, dat op de schadevergoeding uiteraard in mindering zal worden gebracht het bedrag der uitkeering, dat wegens overneming van het onderhoud aan de voormalige onderhoudsplichtigen zal worden opgelegd. Zonder schadeloosstelling zal de opheffing echter niet mogen plaats vinden, omdat de concessie of het octrooi tot heffing voor den heffer een vermogensbestanddeel vertegenwoordigt, niet alleen wanneer de concessie voor een onbepaalden tijd, maar ook wanneer zij voor een aantal jaren was verleend, vermits verlenging daarvan gebruikelijk was en — trad geen wetswijziging in — ook in de toekomst, behoudens uitzonderingsgevallen, vermoedelijk regelmatig zou plaats hebben. Het ontwerp der Staatscommissie bevatte een aantal regelen ter bepaling van het bedrag der schadevergoeding, waarbij o.a. het bovenstaande in het oog werd gehouden. In het wetsontwerp der Regeering wordt echter de bepaling van dat bedrag geheel aan den rechter overgelaten.

Vermoedelijk zullen de bepalingen omtrent de tolheffing zijn, die den wetgever aanleiding zullen geven de totstandkoming van het wetsontwerp te bespoedigen. Moge dit geschieden met inachtneming van de enkele verbeteringen, hierboven aangegeven. Zonder wellicht aan te hoog gespannen verwachtingen te voldoen, zal dan toch op verschillende punten ten aanzien van de wegenwetgeving verbetering worden verkregen.

R. H. DE VOS VAN STEENWIJK.

's-Gravenhage, September 1928.

DE ONTWIKKELING DER OPENBARE SCHULDEN.

Prof. Mr. Dr. Ant. van Gijn schrijft ons:

In het nummer van 29 Augustus heeft Mr. van Doorninck een belangwekkend betoog geleverd over de schulden van openbare lichamen. Voorzoo veel zijn betoog de gemeenten gold, heeft het bereids van twee zijden critiek uitgelokt; ik zal daarop dus niet meer ingaan. Maar omtrent hetgeen hij ter zake van de rijksleeningspolitiek zeide, mag ik, al is het dan wat laat, een tweetal correcties niet achterwege laten.

Mr. v. D. zegt, dat door mij voor het jaar 1913 is uitgerekend, hoeveel de Staat jaarlijks inteerde door niet af te schrijven op zijn schuldloos vermogen en dat ik daarvoor f 8 millioen vond. Intusschen was hetgeen op mijn instigatie aan het Departement van Financiën werd uitgerekend over 1913, iets gansch anders¹⁾. Door niet-afschrijven op zijn schuldloos vermogen teerde de Staat volgens die becijferingen reeds toen niet in; immers dat niet-afschrijven werd zeer ruim opgewogen, doordat de Staat jaarlijks nieuwe gebouwen en werken stichtte uit zijn gewone

¹⁾ Men zie de toelichting van het wetsontwerp tot regeling van de inrichting der Staatsbegroting van 1916.

middelen. Indien ik tot een intering van *f* 8 miljoen kwam, dan was zulks omdat de Staat in 1913 (en nog langen tijd daarna) zijn latente spoorwegschuld sterker liet toenemen dan de spoorwegen in waarde toenamen; en voorts doordat hij zijn latente pensioenschuld jaarlijks liet toenemen zonder equivalent. Die beide lekken in het staatsvermogen zijn nu gedicht, zoo nog niet geheel dan in hoofdzaak, zoodat een berekening als over het jaar 1913 gemaakt naar mijne meening over 1929 geen intering van staatsvermogen doch kapitaalvorming zoude aantoonen.

In de tweede plaats schrijft Mr. v. D., dat het systeem, in 1907 aanvaard voor de splitsing in gewoon en buitengewoon, „al een teruggang was vergeleken bij het tijdperk vóór 1907 toen alles ten laste van den gewonnen dienst werd betaald”. Ook dit is juist andersom. Mr. v. D. leze maar eens de rede door Mr. R. J. H. Patijn in het najaar van 1905 in de Tweede Kamer gehouden, waarin betoogd werd, dat er destijds veel te veel als buitengewoon werd beschouwd, o.a. alle uitgaven voor de spoorwegen, en de uitgaven voor de verlegging van den Maasmond, die zoo ontzettend tegenvielen en zoo zij wellicht voor het oorspronkelijk geraamde bedrag productief waren, dat zeker niet waren voor het meer dan driedovoudige bedrag dat zij kostten. Gevolg van die rede en van de daarop gevolgde discussiën is geweest, dat een aantal uitgaven, te beginnen met 1907, niet meer als buitengewoon zijn beschouwd in de Millioenennota's; (buiten de millioenennota's dus in de begrotingswetten zelf is tot 1929 nimmer eenige uitgave als buitengewoon beschouwd, maar sedert 1878 treft men meestal een splitsing in de Millioenenrede of -nota aan; sedert 1907 iets meer gemarkeerd dan tevoren).

Tot de meer beperkte opvatting van „buitengewoon” is men in 1907 voor een groot deel gekomen, omdat men *wist*, dat er in zake de spoorwegen een groot lek in het staatsvermogen was en omdat men *vermoedde*, dat hetzelfde het geval was inzake de pensioensverplichtingen. Men mag dus noch de door mij berekende *f* 8 miljoen over 1913, noch een gewaande teruggang in 1907 vergeleken bij vroeger, in het debat brengen ten betooge, dat men nu ten minste terugkeeren moet tot het stelsel van 1907.

* * *

Naschrift. Ik heb in het door Mr. van Gijn bedoelde artikel de aandacht der betrokken autoriteiten willen vestigen op een uit de jongste statistieken blijkende wanverhouding tusschen de stijging der gemeenteschulden en die van het volksinkomen, daarmede hopende te bereiken, dat omtrent dit belangrijk vraagstuk een diepergaand objectief onderzoek zou worden ingesteld. Naar ik verwacht zal dit onderzoek inderdaad eerlang plaats hebben.

In dit verband acht ik het onnoodig den heer Van Gijn te volgen op het zijspoor, waarop hij de zaak thans poogt te brengen. Een debat over het leeningsbeleid van den Staat zou, afgezien van andere daaraan voor mij verbonden bezwaren, trouwens een uiteenzetting noodig maken, die voor een naschrift op enkele losse opmerkingen veel te uitvoerig zou worden.

Ik moge dus volstaan met Mr. van Gijn toe te geven, dat het door hem op den dienst 1913 geconstateerd afschrijvingstekort van *f* 8,2 miljoen inderdaad te voorschijn is gekomen uit een meer omvattende hervorming dan enkel uit het toepassen van een afschrijving op het schuldvrij staatsvermogen. Maar deze rectificatie wat het cijfer betreft, laat het feit onaangestast, dat de Staat niet afschrijft op zijn schuldvrij vermogen en dat tegenover dezen achteruitgang nieuw kapitaal moet worden gevormd ten laste van den gewonnen dienst, zoodat ook om die in mijn artikel genoemde reden gebouwen en werken waarvoor naar de stricte toepassing der productiviteitstheorie zou mogen worden geleend, niet ten laste

van den kapitaaldienst gebracht mogen worden. Ook om die reden vormt dus deze theorie (die, dit dient wel in het oog gehouden, nog gunstig uitsteekt boven de vrij algemeene gemeentelijke praktijk) geen bruikbare grondslag voor een deugdelijk leeningsbeleid.

De tweede opmerking van Mr. van Gijn dwaalt nog verder van de hoofdzaak af. Ook op dit punt wil ik den geachten inzender zooveel mogelijk tegemoetkomen door hem toe te geven, dat het in 1907 ingevoerde stelsel bedoelde aan in de practijk ontstane misbruiken paal en perk te stellen. Een debat over de vrijwel theoretische vraag of het invoeren van een stelsel op zichzelf niet een teruggang beteekende, heeft voor mij te minder waarde, nu ik als grondslag voor practisch leeningsbeleid ook in de toekomst het stelsel van het aanwijsbaar rendeeren als het eenig bruikbare gehandhaafd zou wenschen te zien. In dat verband deed het mij veel genoegen, dat dit stelsel ook door Mr. van Gijn in bescherming wordt genomen.

October 1928.

A. VAN DOORNINCK.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. DE DUITSCH-POOLSCH E ONDERHANDELINGEN.

Dr. C. Poralla te Berlijn schrijft ons:

Op 10 September 1928 werden de Duitsch-Poolsche onderhandelingen over het sluiten van een handelsverdrag voor de vijfde maal sedert 1924 hervat. Zooals bekend is, hebben de tot dusverre gevoerde onderhandelingen op het eind van het vorige jaar slechts tot een tijdelijk verdrag, het z.g. houtprovisorium geleid, terwijl de talrijke overige vraagstukken, die op de agenda stonden, onafgedaan bleven. Men kan de nieuwe besprekingen slechts, wat het einddoel betreft, een voortzetting van de vroegere noemen, daar overigens de voorwaarden voor het afsluiten van een Duitsch-Poolsch handelsverdrag in verschillende opzichten belangrijke wijzigingen hebben ondergaan, die tot een nieuwe formulering van de afzonderlijke deelen en voorwaarden van het verdrag noodzaken. Dit blijkt alleen reeds hieruit, dat het economisch leven van beide landen, speciaal echter hun wederzijdsche betrekkingen, aan voortdurende schommelingen onderhevig zijn, waarmede een toekomstig handelsverdrag natuurlijk rekening heeft te houden.

In verband met de nieuwe phase in de Duitsch-Poolsche onderhandelingen gaan wij op de ontwikkeling van de wederzijdsche economische betrekkingen van de laatste jaren nader in, om tegelijkertijd de structuur van den Duitsch-Poolschen handel in grove trekken te schetsen.

In het economisch leven van Polen speelt de handel met Duitschland van ouds een zeer groote rol. De reeds meer dan 3 jaren durende tarievenstrijd heeft hieraan maar weinig kunnen veranderen, want de economische betrekkingen tusschen deze twee naburige landen zijn, zooals de laatste jaren zeer duidelijk hebben getoond, zoo nauw met elkaar verbonden, dat ook de scherpste maatregelen van den economischen oorlog niet in staat waren het netwerk van wederzijdsche betrekkingen te verbreken. De Poolsche regeering trachtte, door uitbreiding van haar handelsbetrekkingen met andere landen, met alle mogelijke middelen de economische afhankelijkheid van Duitschland te verminderen. Een blik op de statistiek van den Poolschen buitenlandschen handel toont aanstonds, dat dit doel niet bereikt werd.

Uit een oogpunt van samenstelling der tegenwoordige handelsbalans is de ontwikkeling van den Duitsch-Poolschen goederenhandel zeer interessant. Vóór het begin van den Duitsch-Poolschen tarievenoorlog, dus in de eerste helft van 1925, was de handelsbalans tusschen beide landen ongeveer in evenwicht. Na den aanvang van den tarievenstrijd was zij langen tijd voor Polen actief. Eerst in het begin van dit jaar kwam hierin een grondige veran-

dering ten gunste van Duitschland. In vergelijking met de eerste helft van 1926 is de Deutsche invoer in Polen naar de waarde verviervoudigd en heeft hierdoor bijna reeds weer het niveau van vóór den tarievenstrijd bereikt, terwijl de Poolsche uitvoer naar Duitschland in dezelfde periode slechts kon verdubbelen. Deze voor Duitschland gunstige ontwikkeling bewijst, dat Duitschland zich beter bij de maatregelen van zijn tegenstander heeft aangepast en dat de door de Poolsche regeering genomen maatregelen zwakker zijn dan die, welke Duitschland in den tarievenstrijd tegen Polen gebruikt. Bepaalde verschuivingen in den uitvoer naar Polen waren natuurlijk onvermijdelijk. Speciaal de invoer van die goederen ging achteruit, waarvoor de Poolsche regeering beperkingen resp. invoerverboden had uitgevaardigd, terwijl de invoer van goederen, die niet door deze maatregelen getroffen werden, des te sterker steeg. Tot deze artikelen behooren machines, electrotechnische artikelen, spoorwegmateriaal en chemicaliën. Tegelijk bewijst de sterke toeneming van den invoer dezer artikelen, hoe de Deutsche producten in staat zijn te concurreren, zelfs ten opzichte van die buitenlandse goederen, waarvan de invoer in Polen door handelsverdragen — gedeeltelijke verlaging der invoerrechten — wordt vergemakkelijkt.

De door het tot stand komen van de Duitsch-Poolsche houtovereenkomst in December 1927 aan Duitschland toegestane invoercontingenten van bepaalde Deutsche fabrikaten, waarvoor invoerverboden bestaan, waren reeds einde April 1928 bereikt, terwijl zij toch voor een geheel jaar berekend waren. Dit bewijst het concurrentievermogen der Deutsche goederen!

Ook in den Poolschen uitvoer naar Duitschland ontstonden in den loop der laatste jaren belangrijke verschuivingen. De uitvoer van industrieele producten uit Polen, speciaal van halffabrikaten en kolen, ging sterk achteruit, terwijl die van houtmaterialen daarentegen steeg. Voorts traden als voornaamste uitvoerartikelen naar Duitschland Poolsche levensmiddelen op den voorgrond. De totale uitvoer heeft echter ten gevolge van de door Duitschland genomen maatregelen nog niet het peil van vóór den strijd bereikt.

De tegenwoordige toestand van Duitschland ten opzichte van den Poolschen buitenlandschen handel blijkt uit de volgende tabel, die tegelijkertijd een overzicht geeft van het aandeel, dat de voornaamste landen in den buitenlandschen handel van Polen hebben.

De buitenland- sche handel van Polen met:	In millioenen Zloty:							
	Januari/Juli 1928			Januari/Juli 1927				
	Inv.	%	Uitv.	Inv.	%	Uitv.		
Duitschland ..	536	26,1	466	33,1	409	24,8	428	30,2
Engeland	184	9	130	9	145	9	178	13
Oostenrijk	133	7	179	13	104	6	162	11
V.St.v.Amerika	287	14	12	1	196	12	11	1
Tsjechoslowakije	124	6	169	12	88	5	128	9
Frankrijk	158	8	23	2	122	7	26	2
Rusland.....	24	1	18	1	82	5	30	2

De voornaamste plaats met een toenemend aandeel in den in- en uitvoer van Polen neemt Duitschland in. De invoer van Deutsche goederen in Polen is gedurende de eerste zeven maanden van 1928 ten opzichte van de overeenkomstige periode van het vorige jaar met 1,3 pCt. en de uitvoer naar Duitschland met 2,9 pCt. gestegen, terwijl de totale buitenlandse handelsbeweging van Polen gedurende dienzelven tijd met 25 pCt. toegenomen is. De Deutsche invoer bestaat, zoals bekend, in hoofdzaak uit verschillende industrieele producten, en de Poolsche uitvoer naar Duitschland in hoofdzaak uit landbouwproducten. Zeer opmerkelijk is, dat Duitschland een belangrijke graanleverancier voor Polen is geworden. Van den totalen uitvoer van tarwe uit Duitschland

ten bedrage van 93.513.000 KG. gingen gedurende de eerste helft van 1928 45.679.200 KG. naar Polen en van den totalen rogge-uitvoer uit Duitschland ten bedrage van 131.200.000 KG. 54.220.000 KG. Uit het feit, dat Duitschland zelf geen graanoverschotten heeft en de hoeveelheden, die het naar Polen uitvoert, weer uit het buitenland moet betrekken, blijkt de belangrijke plaats, die aan den Deutschen handel als schakel tusschen Polen en den wereldhandel toekomt. In welke mate Polen door zijn onvoldoende ervaring op het gebied van den buitenlandschen handel op vreemde tusschenkomst is aangewezen, blijkt ook hieruit, dat slechts ongeveer 1 pCt. van de uit commissiezaken verkregen inkomsten, die jaarlijks op 600 miljoen zloty worden geschat, aan Polen en 99 pCt. aan het buitenland, en wel speciaal aan den Deutschen exporteur ten goede komt. De economische gebondenheid van beide landen kan niet duidelijker spreken dan uit de zoeven aangehaalde feiten.

Het ontbreken van een handelsverdrag moest derhalve wel tot grove onregelmatigheden aanleiding geven. Tot de taak van beide delegaties, die opnieuw in Warschau zijn samengekomen met het doel een einde te maken aan den tarievenstrijd en tot regeling van de wederzijdsche economische betrekkingen te geraken, behoort het uit den weg ruimen van al deze voor een gezonde ontwikkeling van den wederzijdschen handel schadelijke hinderpalen.

Door het ontbreken van een wederzijdsche domicilie-overeenkomst werden de handelsbetrekkingen eveneens buitengewoon bemoeilijkt. De Poolsche regeering heeft in het begin getracht deze vraag buiten het handelsverdrag te houden, daar zij zich op het standpunt stelde, dat deze kwestie, als politiek vraagstuk, afzonderlijk behandeld diende te worden. Deze opvatting stuitte natuurlijk op grooten tegenstand bij de Duitschers, temeer daar volgens de besprekingen te Genève niet slechts de regeling van het goederenverkeer, doch ook die van het personenverkeer tot elk handelsverdrag behoort en een normaal handelsverkeer zonder recht van domicilie vrijwel onmogelijk is. Toen de Poolsche regeering voor deze duidelijke feiten niet langer haar oogen kon sluiten, trachtte zij in haar binnenlandsche wetgeving het recht van domicilie te beperken juist op het oogenblik, toen door Rauscher, den Deutschen gezant, en de Poolsche Regeering de hoofdlijnen voor een domicilie-overeenkomst waren vastgelegd. De hervatting van de besprekingen over deze kwestie berustten op een kortgeleden door Rauscher met de Poolsche regeering gemaakte afspraak, die hierop neerkomt, dat de bedoelde verordening niet eenzijdig tegen Duitschers alleen zal zijn gericht. De eerste phase van de besprekingen over de domicilie-kwestie heeft reeds tot de formulering en opstelling van een aantal besluiten geleid, die doen verwachten, dat deze kwestie geen onoverkomelijke moeilijkheden meer biedt en de desbetreffende werkzaamheden in de juridische commissie binnen afzienbaren tijd zullen worden beëindigd.

Voorts belette de Poolsche eisch tot openstelling van de Deutsche grenzen voor den invoer van vee — en wel door het ontbreken van een Duitsch-Poolsche veterinaire overeenkomst — tot dusver de regeling van de Duitsch-Poolsche betrekkingen. Er was in de Poolsche pers in den laatsten tijd herhaaldelijk sprake, dat een dergelijke overeenkomst tusschen Duitschland en Polen in de toekomst overbodig zal zijn, daar door de thans sedert kort bestaande internationale veterinaire overeenkomst de Duitsch-Poolsche regeling zich te zijner tijd automatisch daarbij zou kunnen aansluiten. Deze opvatting is niet steekhoudend, want indien men wilde wachten tot deze overeenkomst, die een omvangrijke organisatie in elk land vereischt, overal is ingevoerd, zou men wel niet spoedig tot sluiting van een universeel verdrag komen, zooals dit beide partijen voor den geest zweeft. Bijgevolg zal het dus noodzakelijk zijn, de veterinaire

kwestie tusschen Duitschland en Polen afzonderlijk te regelen, waardoor aan Duitschland slechts invoer van gezond vee zal worden gewaarborgd. Wanneer de Poolsche pers telkens beweert, dat Duitschland op dit punt onnoodige moeilijkheden in den weg legt, zoo dient er slechts op gewezen te worden, dat Polen zelf ter bescherming tegen veeziekten en besmettingsgevaar buitengewoon strenge veterinaire verordeningen in het leven heeft geroepen. Polen verbiedt, om een voorbeeld te nemen, zelfs den invoer van hooi op grond van een verordening van den Minister van Landbouw van 24 Maart 1928 (— „Dziennik Ustaw” 42/411 — betreffende den in- en doorvoer van vee, vleesch, vleeschproducten en voederartikelen uit Rusland, Letland, en Lithauen). Men mag echter veronderstellen, dat bij de besprekingen van de veterinaire commissie voor beide partijen ook hiervoor een oplossing zal worden gevonden.

Ten aanzien van de kolenkwestie verwachten beide partijen van de internationale besprekingen een betere verstandhouding. Het schijnt zelfs mogelijk door directe overeenkomsten den uitvoer van een bepaald contingent Poolsche kolen naar Duitschland zonder groote moeilijkheden te waarborgen, te meer daar er als compensatie voor de invoervergunning sprake is van een overeenkomst tusschen de Duitsch-Poolsche kolenproducenten voor een gemeenschappelijk optreden in het buitenland ter vermindering van wederzijdsche onderbiedingen.

Het zwaartepunt van de onderhandelingen ligt ongetwijfeld in de werkzaamheden van de commissie ten aanzien van de in- en uitvoerrechten. De Duitse lijst bevat bijna 600 posten van het Poolsche douane-tarief, waaruit duidelijk blijkt, hoe veelzijdig de invoer van Duitse artikelen in Polen is. De Duitse delegatie verlangt een gemiddelde verlaging van 33½ pCt. van de rechten van het in het voorjaar van 1928 gerevaloriseerde douane-tarief. Bij sommige goederen, speciaal die, waarbij de invoerrechten na de revalorisatie tot 72 pCt. werden verhoogd, wordt een reductie van 50 pCt. verlangd. In vergelijking met de eischen van andere landen (bijv. Frankrijk), die gedeeltelijk een reductie van 90 pCt. der gerevaloriseerde rechten hebben verlangd en inderdaad hebben verkregen, kunnen de Duitse eischen noch buitensporig hoog noch ongemotiveerd worden genoemd, teminder wanneer men bedenkt, dat Polen na Roemenië de hoogste douane-tarieven heeft met een gemiddeld recht van 43 pCt. ad valorem, dat voor machines zelfs 68 pCt. bedraagt. Door het Poolsch-Tsjechisch verdrag zijn veel voorbereidende werkzaamheden op het gebied der douanetarieven verricht. Daar Polen en Duitschland wederzijds meestbegünstiging verlangen, komen de overeenkomsten na het sluiten van het handelsverdrag *eo ipso* aan Duitschland ten goede. Zoo schept de uitbreiding van de internationale overeenkomsten met een voor de Duitse-Poolsche betrekkingen terugwerkende rechtsgeldigheid ook een zuiverder onderhandelings-sfeer, die voor het tot stand komen van het Duitse-Poolsche handelsverdrag gunstige perspectieven opent.

AANTEKENINGEN.

De Kunstzijde-industrie.

Het is een goede gedachte van de directie der Rotterdamsche Bankvereniging geweest in haar maandberichten eens een uitvoerige beschouwing te wijden aan een van Nederlands grootste industrieën. Niet alleen om de enorme beteekenis, die de kunstzijde-industrie voor ons land heeft, doch tevens voor het verkrijgen van een duidelijk inzicht in de zeer ingewikkelde internationale combinaties, zijn deze overzichten, die in de laatste vier maandberichten der Rotterdamsche Bankvereniging onder den titel „Kunstzijde en kunstzijde-aandeelen in Holland” verschenen en in een afzonderlijke uitgave zijn opge-

nomen, de volle belangstelling waard. Wij ontleenen aan deze artikelen het volgende.

De groote ontwikkeling van de kunstzijde-industrie hier te lande blijkt niet alleen uit het feit, dat Nederland onder de produceerende landen de zesde plaats inneemt, doch tevens hieruit, dat ons land, wat de productie per hoofd van de bevolking betreft, zelfs vooraan staat.

De Nederlandsche productie van kunstzijde bedroeg het afgelopen jaar ongeveer 7 miljoen K.G., doch zal ten gevolge van de uitbreiding van de fabrieken van de Enka en de H.K.I. dit jaar nog grooter worden.

De Nederlandsche kunstzijdefabrieken werken volgens het viscoseprocédé; de nieuwe fabriek van de Enka zal binnenkort een proef nemen met de acetaatmethode. Het oudste kunstzijdeprocédé, de Nitrozijde, wordt evenmin als de Koperammoniakzijde, hier te lande toegepast. De nieuwste procédé's, de Fransche uitvinding van de „Celta-” of „Tubularzijde”, die men op het oogenblik in Duitschland toepast, vinden in ons land, evenals de z.g. Celluloseaetherzijde, die men eveneens in Duitschland wil aanwenden, slechts theoretische belangstelling.

Het voortdurende streven van de Nederlandsche kunstzijde-industrieën, vooral van de Enka, om het productieproces te perfectioneeren, heeft er toe geleid, dat een product van buitengewoon hooge qualiteit op de markt gebracht wordt, hetwelk een zeer groot afzetgebied heeft, zooals uit nevenstaand overzicht blijkt.

Tot voor kort nam Nederland slechts een klein gedeelte van de productie op, zoodat deze bijna geheel voor den uitvoer bestemd was. In de laatste jaren heeft zich hierin een verandering voltrokken, doordat de textielindustrie hoe langer hoe meer kunstzijde gaat gebruiken¹⁾. Het betreft hier vooral de goedkope soorten, die in de weefsels voor het verre Oosten verwerkt worden. Dit verklaart ook de groote invoer van kunstzijde hier te lande uit Italië, dat zeer goedkope qualiteiten levert.

De beide groote Nederlandsche kunstzijde-ondernemingen zijn ook internationaal georiënteerd door de belangen in en verbindingen met buitenlandsche ondernemingen.

De Nederlandsche Kunstzijdefabriek is in 1911 opgericht met een kapitaal van f 1 miljoen, dat sedert dien aanzienlijk is toegenomen en nu reeds meer dan f 80 miljoen bedraagt. In 1925 werd de N.V. „Maekubee”, Maatschappij tot exploitatie van kunstzijdefabrieken in het Buitenland, opgericht, wie zij haar ervaringen en patenten tegen winstbewijzen ter beschikking stelde.

De financieele resultaten van de Enka gedurende de laatste 10 jaren blijken uit de volgende opstelling.

1918—1927 (in 1000 fl.)

Jaar	Aan-deelen-kapitaal	Netto winst	Afschrijvingen	Toegevoegd aan de reserve	Dividend %
1918	600	1.716	188	329	92½
1919	2.500	2.186	632	259	30
1920	2.500	2.366	1.431	362	15
1921	5.000	1.478	640	60	12
1922	7.500	2.644	468	1.072	12
1923	7.500	5.631	853	2.684	20
1924	7.500	6.274	1.081	2.135	25
1925	10.000	5.920	1.295	1.264	25
1926	15.000	4.535	1.657	667	16
1927	16.750	8.568	1.653	1.800	18

Het product van de Enka-fabrieken is het viscosegaren. Een speciaal merk is de „Amplum”-zijde, terwijl de Enkalynegarens ook een groote bekendheid hebben verworven. Dat deze producten in het buiten-

¹⁾ Zie over het gebruik van kunstzijde in katoenenweefsels het artikel van den heer J. Gelderman „De Nederlandsche Katoen-industrie in 1927” (II) in E. S. B. van 18 April j.l., blz. 337 en 338.

De Nederlandsche in- en uitvoer van kunstzijde van 1925—1928.
I. Uitvoer.

Naar	1925		1926		1927		Januari-Aug. 1928	
	1000 KG.	f 1000	1000 KG.	f 1000	1000 KG.	f 1000	1000 KG.	f 1000
1. Strengen onbewerkt, ruw of gebleekt (ongekleurd) enkelvoudig garen.								
Duitschland	90	601	831	3411	2101	8624	1696	7261
Vereenigde Staten	651	2907	1699	6695	1404	4855	548	1970
Zwitserland	276	2125	190	970	416	2002	189	855
China	249	1094	361	1098	652	1812	369	1204
Canada	145	820	383	1748	449	1787	406	1586
Spanje	281	1632	389	1673	295	1082	220	765
Argentinië	36	230	108	513	269	1053	145	596
Groot Brittannië	752	4114	542	1938	291	1044	146	515
Britsch-Indië	71	305	218	626	296	854	317	872
Tsjecho-Slowakije	—	—	27	92	99	349	89	339
Oostenrijk	—	—	39	150	87	326	?	?
Siam	—	—	130	365	121	320	74	211
België	—	—	30	142	84	304	92	347
Brazilië	—	—	?	?	54	250	72	318
Japan en Korea	93	404	211	766	?	?	?	?
Frankrijk	—	—	57	242	?	?	74	278
Totaal incl. alle andere	2847 ¹⁾	15.360 ²⁾	5325	20.931	6434	23.886	4929	18.964
Gemiddelde prijs per KG. in guldens	—	5.40	—	3.93	—	3.71	—	3.85
2. Alle andere soorten	195	1151	219	927	251	850	114	417

II. Invoer.

Uit									
1. Strengen onbewerkt, ruw of gebleekt (ongekleurd) enkelvoudig garen.									
Italië en Fiume	—	—	26	67	245	755	67	236	
Frankrijk	—	—	?	?	64	194	24	86	
Groot-Brittannië	—	—	20	82	52	164	55	186	
Totaal, incl. alle andere	66	331	90	304	418	1296	181	629	
2. Alle andere soorten ³⁾	220	873	408	982	578	1611	413	1255	

¹⁾ 1922—1924 794, 1754 en 2555 t. ²⁾ 1922—1924 6.744, 11.932 en 14.916 duizend guldens.

³⁾ Hiervan meerdraads, gekleurd 1926 309 t en f 832.000 en 1927: 366 t en f 910.000. Uit Duitschland 237 en 295 t met f 584.000 en f 688.000.

land zeer gezocht zijn, blijkt uit het feit, dat gedurende de overproductie in 1926, de Enka haar productie zonder moeilijkheden kon verkoopen. Van beteekenis is ook de oprichting, te zamen met de electriciteitswerken Lonza te Basel, van de Acetaat kunstzijde Maatschappij „Drya” te Nijmegen, de eerste fabriek hier te lande, die volgens het acetaat-procédé zal werken.

De andere groote kunstzijde-onderneming, de Nederlandsche Kunstzijde Industrie te Breda, begon in 1919 met een kapitaal van f 5 miljoen. Door allerlei omstandigheden kon de fabriek eerst in 1921 in bedrijf gebracht worden. De toenemende vraag naar kunstzijde leidde spoedig tot een vergroting van het kapitaal en een uitbreiding der belangen tot in het buitenland.

Over de financieele resultaten sedert de oprichting geeft de volgende tabel een overzicht.

1921—1927 (in 1000 fl.)

Jaar	Aan-deelen kapitaal	Netto winst	Af-schrijvingen	Toegev. aan de reserve	Divid. %	Uitgekeerd op de oprichters bewijzen in fl.
1921	2.000	100	—	—	0	0
1922	2.000	314	214	—	0	0
1923	2.000	461	330	—	6	0
1924	5.000	1.025	570	100	8	27.08
1925	6.000	1.711	785	350	8	43.75
1926	6.964	1.298	795	100	6	0
1927	8.259	2.231	1.013	350	8	58.40

Bekend zijn de moeilijkheden, die de H.K.I. ondervond door het optreden van een Deutsche oppositie-groep (Jacob Michael & Co.), die in December van het vorige jaar de aanneming van het voorstel tot verhoging van het kapitaal tot f 25 miljoen verhinderde, terwijl kort daarop de Belgische financier Capt. A. Löwenstein, in het bezit van een groot aandeelenpakket, een plaats als commissaris verlangde.

In verband hiermede heeft de H.K.I. haar financieel zwaartepunt meer en meer naar haar dochter-maatschappij, de Internationale Viscose Cie., verlegd.

Eveneens had Capt. A. Löwenstein een groot belang in de Vereenigde Glanzstoff Fabriken A.-G., die op haar beurt weer een groot deel van het aandeelenkapitaal van de Enka bezit.

Om buitenlandsche inmenging te verhinderen, heeft het bestuur der Enka reeds aan het einde van het vorige jaar een N.V. Gemeenschappelijk Bezit van aandelen Nederlandsche Kunstzijdefabriek, opgericht. Verder heeft een buitengewone vergadering besloten tot de uitgifte van 50.000 nieuwe aandelen klasse D, met een nominaal bedrag van f 10.—, die recht geven op een dividend van ten hoogste 6 pCt., maar die in alle opzichten met de andere aandelen ten bedrage van 50.000 worden gelijkgesteld.¹⁾

Met de Vereenigde Glanzstoff Fabriken A.-G., Courtaulds Ltd. en de Snia Viscose kwam in 1927 de bekende internationale overeenkomst tot stand, die voor alles een samenwerking op technisch gebied ten doel heeft. Deze overeenkomst omvat ook de dochtermaatschappijen van deze ondernemingen.

Bij de oprichting van dochtermaatschappijen der N.V. „Maekubee” werd er naar gestreefd fabrieken in die landen te bouwen, waar de productiekosten laag en de afzetmogelijkheden gunstig zijn of hooge invoerrechten de nieuwe industrieën zouden ondersteunen. Zodoende heeft men belangen verworven of fabrieken opgericht in Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië en Duitschland, terwijl men onlangs begonnen is met den bouw van een fabriek in de Vereenigde Staten.

In Engeland werd in September 1925 de British Enka Artificial Silk Co. Ltd. opgericht, die zich zeer

¹⁾ Naar verluidt heeft de Minister van Justitie zijn goedkeuring op de daarvoor vereischte statutenwijziging geweigerd.

gunstig ontwikkelt en door de voorgestelde uitbreiding de grootste kunstzijde-onderneming van Engeland zal worden.

De Fransche dochtermaatschappij van de Maekubee is de Société Lyonnaise de Soie Artificielle, die haar werkzaamheden in 1925 begon. Door de technische medewerking van de Enka-Maekubee-groep is de kwaliteit van haar product aanzienlijk verbeterd.

De belangen in Italië worden vertegenwoordigd door de S.A. Italo-Olandese Enka, die uit de smelting van twee maatschappijen de S.A. Seta Artificiale Cremona en de S.A. Viscosa Vercellese ontstaan is. In het eerste jaar van haar oprichting heeft deze maatschappij met veel moeilijkheden te kampen gehad, ten gevolge van den onstabielen Lire-koers en de stijging der loonen in Italië.

In Duitschland is door de Maekubee in samenwerking met de Vereenigde Glanzstofffabriken A.-G.,

twee Deutsche banken en de Enka, de Neue Glanzstoffwerke A.-G. opgericht. De Enka heeft haar belangen inmiddels aan de Maekubee overgedaan.

De laatste buitenlandsche onderneming, die door de Maekubee-Enka-groep is opgericht, is de American Enka Corporation, die een fabriek in de Vereenigde Staten gebouwd heeft. De Maekubee stelt de Amerenka haar methoden en patenten ter beschikking; Enka, Maekubee en Amerenka verplichten zich bovendien onderling alle nieuwe uitvindingen en toepassingen op het gebied van viscose-zijde uit te wisselen.

De Hollandsche Kunstzijde Industrie te Breda bezit eveneens internationale belangen. Op de laatste balans kwam onder het hoofd „Deelname in aanverwante ondernemingen” het volgende aandeelenbezit voor:

Belg. frs 7.931.500 nom. aandeelen S.A. La Soie Valenciennes (sedertdien in het bezit der Int. Viscose Cie. overgegaan);

Vereenigde Glanzstoff-Fabriken A.-G., Elberfeld.

Kapitaal RM. 1.500.000 Preferente Aandeelen en RM. 67.500.000 gewone Aandeelen; Reserve RM. 48.500.000.

	Kapitaal.	Deelneming (direct of door dochtermaatschappijen).	Opmerkingen.
1. Fabrieken:			
a) Werk Oberbruch bei Heinsberg	—	—	—
b) Werk Sydowsaue bei Stettin	—	—	—
c) Waldniel bei Dülken	—	—	Hulpwerk.
d) Tannenbergr i. S.	—	—	Veredelingswerk.
2. Dochtermaatschappijen:			
a) Stapelfaserfabr. Jordan & Co., K.-G. Sydowsaue	RM. 3.282.680	99.315 %	—
b) Verein. Kunstseidefabriken A.-G., Frankfurt a/M.	3.000.000	100 % ²⁾	Fabriek Kelsterbach a.M.
c) Bayerische Glanzstoff-Fabrik, München.....	2.000.000	100 % ²⁾	Fabriek Obernburg.
d) Vereenigde Glanzstoff-Fabriken A.-G., Verkoopskontor K.-G., Elberfeld	320.000	75 %	Centrale Verkoop.
3. Deelnemingen¹⁾			
<i>A) Duitschland.</i>			
a) J. P. Bemberg A.-G., Barmen.....	28.000.000	5.783.800	Kunstzijde, Contracten.
b) Glanzfilm A.-G., Berlin-Köpenick	2.000.000	500.000	Onontvlambare films; Deelneming van de Kodak-Gesellschaft.
c) Aceta G. m. b. H., Berlin-Lichtenberg.....	2.000.000	1.000.000	Acetaatzijde. Voor 50 % deelgenomen door de I.G. Farben-Ind. A.-G.
d) Glanzstoff-Courtaulds G. m. b. H., Elberfeld....	2.000.000	1.000.000	Fabriek Köln-Niehl; 50 % in het bezit van de Courtaulds Ltd.
e) Glanzfäden A.-G., Berlin	2.000.000	100 % ³⁾	Fabriek Petersdorf.
f) Spinnfaser A.-G., Elsterburg	3.970.000	1.863.600	—
g) Deutsche Celta A.-G., Elberfeld.....	750.000	525.000	—
h) Neue Glanzstoffwerke A.-G., Breslau-Kavallen..	12.000.000	2.050.000	—
i) Kodak A.-G., Berlin	10.000.000	625.000	—
j) „Kronprinz”. A.-G. für Metallindustrie Ohligs.	9.450.000	1.897.800	—
k) Barmer Maschinenfabrik A.-G., Barmen.....	1.000.000	?	—
l) Lugauer Kammgarnspinnerei vormals F. Hey A.-G., Lugau	1.000.000	?	—
m) Gemeinnütziger Bauverein, Sydowsaue.....	75.000	?	—
n) Märkische Verwaltungs Ges. m. b. A., Elberfeld	20.000	100 %	Beheer van Grondbezit.
o) Norddeutsche Verwaltungs Ges. m. b. H., Berlin	20.000	100 %	id.
p) Wicküler-Küpper-Brauerei A.-G.	?	?	—
<i>B) Buitenland.</i>			
a) American Glanzstoff Corp., Elizabethton (Tenn.)	\$ 7.000.000 V.A. St. 300.000 St.A.	50.000	Dividendgarantie. Viscosefabr. Elizabethton
b) American Bemberg Corp., Johnson City (Tenn.)	\$ 3.500.000 V.A. St. 280.000 St.A.	24.000	Dividendgarantie. Koperzijdefabriek.
c) Erste Oesterreichische Glanzstoff-Fabrik A.-G., St. Pölten bei Wien	S. 16.000.000	S. 6.276.000	Kunstzijdefabriek.
d) Böhmische Glanzstoff-Fabrik System Elberfeld A.-G., Prag	tsch K. 50.000.000	tsch K. 1.874.800	Fabrieken te Lobositz.
e) Nederlandsche Kunstzijdefabriek, Arnhem	fl. 16.750.000 St.A. „ 3.798.000 V.A.	fl. 2.351.000 8.000	—
f) „Maekubee” Mij. tot Expl. van Kunstzijde fabrieken in het Buitenland.....	fl. 50.000.000 St.A. „ 530.000 V.A.	fl. 1.000.000	—
g) La Seta Bemberg S. A., Mailand	Lire 30.000.000	Lire 3.200.000	Viscosefabriek Rieti. Kunstzijdefabriek.
h) Snia Viscosa (Società Nazionale Industria Ap- plicazioni Viscosa), Turin	Lire 1.000.000.000	27.000.000	Deelneming gemeenschap- pelijk met Courtaulds Ltd.
i) Supertessile S. A. Rom.....	„ 90.000.000	Lire 8.000.000	—

¹⁾ Verdere betrekkingen (Lizenscontracten bestaan met F. Küttner, Pirna; Spinnstoff-Fabrik Zehlendorf G. m. b. H., Berlin; Herminghaus & Co., G. m. b. H., Elberfeld; Asahi Silk Weaving Co., Zezecho (Japan); men is bezig met de oprichting van een dochtermaatschappij in Roemenië.

²⁾ Overgenomen door middel van fusie. ³⁾ Gemeenschappelijk met het verkoopkantoor.

55 oprichtersbewijzen idem;
Pes. 500.000 nom. aandelen S.A. La Seda de Barcelona;
8.408 oprichtersbewijzen idem;
Belg. frs. 501.000 nom. aandelen Consortium Industriel de la Soie S.A.;
f 42.000 nom. aandelen N.V. Internationale Viscose Compagnie;
f 45.000 nom. aandelen N.V. Kunstzijde Verwerking Artsilk;
200 oprichtersbewijzen idem.

De oudste buitenlandsche onderneming is de S.A. Soie de Valenciennes, Brussel, een Belgische maatschappij, die reeds vele jaren een fabriek te Valenciennes in Frankrijk bezit.

Tot dusverre heeft deze maatschappij nog geen dividend uitgekeerd. De winsten werden geheel voor afschrijvingen gebruikt.

De S.A. La Seda de Barcelona is de tweede buitenlandsche onderneming van de H.K.I. In het kapitaal van Pes. 8,5 miljoen werd voor Pes. 4 miljoen door de holding company Internationale Viscose Compagnie deelgenomen, voor hetzelfde bedrag door een Spaansche combinatie, terwijl de overblijvende Pes. 500.000 aan de H.K.I. in ruil voor haar technische medewerking werden afgestaan. De moeilijkheden, die de nieuwe maatschappij ondervond, leidden er toe, dat de leiding ten slotte geheel in handen van de H.K.I. kwam, terwijl de Spaansche combinatie zich terugtrok. De N.V. Internationale Viscose Compagnie nam de helft van het aandelenbezit van deze combinatie over. Hierdoor heeft de Hollandsche groep een sterk overwicht in deze maatschappij gekregen.

Een dochtermaatschappij van de N.V. Internationale Viscose Compagnie is de British Breda Silk Ltd. De laatste kapitaalsverhoging van deze maatschappij hing met het conflict der Löwensteingroep samen. De Internationale Viscose Cie werd namelijk het financieele centrum van de Breda-combinatie, doordat zij een aanzienlijken post aandelen Soie de Valenciennes (frs. 8.5 miljoen) en H.K.I. ontving. Op deze wijze heeft de Int. Viscose Cie een controleerend belang bij de binnen- en buitenlandsche ondernemingen van de Breda-groep verworven.

De laatste bij deze combinatie behorende onderneming is het Consortium Industriel de la Soie. Dit is een door de H.K.I. gemeenschappelijk met de Banque de Paris et des Pays-Bas in 1925 opgericht studiesyndicaat, dat de verschillende mogelijkheden voor de oprichting van kunstzijdefabrieken onderzoekt en dan bij de oprichting, zooals b.v. in het geval van de Seda de Barcelona, medewerkt.

Van belang is eveneens een overzicht te geven van de buitenlandsche ondernemingen, wier aandelen op de Amsterdamsche beurs genoteerd worden.

Een van de twee grootste Deutsche kunstzijde-ondernemingen is de Vereingde Glanzstoff-Fabriken A.-G., die voor een deel ook met de Nederlandsche kunstzijde-industrieën samenwerkt. Deze maatschappij dateert reeds van 1899. Enkele jaren na de oprichting knoopte zij reeds betrekkingen aan met ondernemingen in het buitenland. Op het oogenblik is zij daardoor het middelpunt van een groot aantal binnen- en buitenlandsche ondernemingen, zooals uit het nevenstaand overzicht zeer duidelijk blijkt.

De financieele resultaten van dit concern zijn zeer gunstig. De netto-winst bedroeg in 1926 en 1927 respectievelijk R.M. 6.735.748 en R.M. 10.561.833. De dividenden, die in de twee laatste jaren vóór den oorlog (1912 en 1913) 40 en 34 pCt. bedroegen, hebben zich sedert de stabilisatie van de Mark (1924—1927) op een lager niveau gesteld, n.l. 10, 15, 15 en 15 pCt.

De andere groote Deutsche kunstzijde-onderneming, met wie de Vereingde Glanzstoff-Fabriken A.-G. nauw samenwerkt en bij wie zij financieel is betrokken, is J. P. Bemberg A.-G. Barmen, die omgekeerd ook bij de Vereingde Glanzstoff-Fabriken A.-G. is geïnteresseerd. Deze maatschappij is voortgekomen uit één van Duitschlands oudste textielondernemingen, namelijk uit de in 1792 opgerichte firma J. P. Bemberg te Oehde, bij Barmen-Rittershausen.

Evenals de Vereingde Glanzstoff-Fabriken A.-G. is ook deze onderneming in den loop der jaren een middelpunt van een groot aantal andere maatschappijen geworden (zie hieronder).

Beide concerns zijn ook in de Vereingde Staten tot oprichting van eigen fabrieken overgegaan, namelijk door de oprichting van de American Bemberg Corp. en de American Glanzstoff Corporation. De eerstgenoemde maatschappij pastte bij de productie de patenten van J. P. Bemberg A.G. toe, welk concern te zamen met de Vereingde Glanzstoff-Fabriken A.-G. een dividend-garantie van 1 Juli 1925—1 Juli 1929 op zich nam.

De nauwe samenwerking tusschen de Vereingde Glanzstoff-Fabriken A.-G. en de J. P. Bemberg A.-G. heeft er toe geleid, dat eerstgenoemd concern, hoewel het zelf niet de meerderheid van de aandelen der J. P. Bemberg A.-G. en van de gewone aandelen der American Bemberg Corp. bezit, toch beide ondernemingen en daardoor indirect het geheele Bemberg-concern controleert.

Haar internationale belangen strekken zich niet

J. P. Bemberg, A.-G., Barmen. Kapitaal RM. 28.000.000; Reserve RM. 10.000.000.

	Kapitaal.	Deelneming (direct of door dochtermaatschappijen).	Opmerkingen.
1. Fabrieken:			
a) Werk Barmen	—	—	—
b) Werk Barmen-Oehde	—	—	—
c) Werk Augsburg	—	—	Weverij.
2. Dochtermaatschappijen:			
a) Bemberg Maschinenbau A.-G., Barmen-Jesinghausen	RM. 600.000	100 %	Samen met de Vereingde Glanzstoff-Fabriken A.-G.
b) Bemberg Färberei Ges. m. b. H., Krefeld.....	100.000	100 %	—
3. Deelnemingen.			
A) Duitschland.			
a) Hölken-Seide G. m. b. H., Barmen.....	600.000	200.000	33 $\frac{1}{3}$ % in het bezit der I.G. Farben-Industrie A.-G.
b) Vereingde Glanzstoff-Fabriken A.-G., Elberfeld.			
c) Barmer Maschinenfabrik A.-G., Barmen	1.000 000	250.000	—
d) Barmer Transport- und Lagerhaus G. m. b. H., Barmen-Rittershausen.....	?	?	—
e) A.-G. Walther & Lebrecht Stein, Osterath-Krefeld	700.000	?	Weverij.
B) Buitenland.			
a) La Seta Bemberg, Mailand	Lire 30.000.000	?	Viscofabriek Gozzano.
b) British Bemberg Ltd.	£ 1.000.000	?	Koperzijdefabriek.
c) Le Cuprotexile, Roanne	?	?	id.

alleen uit tot een samenwerking met eenige groote Europeesche kunstzijdeproducenten, doch vinden ook haar uitdrukking in het gemeenschappelijk oprichten van nieuwe maatschappijen, zooals de Glanzstoff-Courtaulds-G.m.b.H., terwijl zij bij de Società Nazionale Industria Applicazioni Viscosa (afgekort Snia Viscosa) financieel geïnteresseerd is. Deze onderneming was oorspronkelijk, evenals haar moedermaatschappij, de Società Navigazione Italo-Americana, een scheepvaartonderneming en begon eerst in 1920 met de productie van kunstzijde. Zij brengt vooral goedkope soorten op de markt.

Ten gevolge van de eerste crisis in de kunstzijde-industrie in 1925/26 bleek, dat de onderneming te snel was uitgegroeid en een reorganisatie was onvermijdelijk. De in 1926 genomen maatregelen schenen niet voldoende geweest te zijn, want in Maart van dit jaar werd het kapitaal nogmaals vermindert, hoewel spoedig daarna een verhooging volgde en het kapitaal opnieuw op Lire 1 milliard werd vastgesteld.

De technische samenwerking tusschen Courtaulds, Glanzstoff-Bemberg en Snia Viscosa heeft tot de reeds genoemde kapitaal deelneming van de Vereingde Glanzstoff-Fabriken geleid, terwijl Courtaulds eveneens in de Snia Viscosa deelnam.

De Snia Viscosa is ook bij eenige aanverwante bedrijven in Italië geïnteresseerd en eveneens bij de Soie Artificielle de Tomassov.

Evenals de Snia Viscosa in Italië, neemt de reeds meergenoemde Courtaulds Ltd., London, een overheersende plaats in de Engelsche kunstzijde-industrie in. Deze maatschappij vervaardigt de fijnste viscosegarens. Bovendien is zij met de productie van acetaatzijde en met de toepassing van de Liliënfeldpatenten begonnen, die technisch nog niet in het groot zijn toegepast, doch zeer goede vooruitzichten bieden. Deze onderneming produceert in Groot-Brittannië niet alleen kunstzijde, doch verwerkt deze ook. De verkoop naar het buitenland geschiedt door de Lustre Fibres Ltd. Courtaulds Ltd. heeft eveneens belangen in de American Viscose Corp., de grootste kunstzijde-onderneming in de Vereingde Staten, die volgens het viscoseprocédé werkt, doch nu eveneens de fabricatie van acetaatzijde ter hand zal nemen. Zij is verder financieel geïnteresseerd bij de Snia Viscosa en de Courtaulds G.m.b.H., terwijl in Frankrijk de Soie Artificielle de Calais werd opgericht.

Vermelding verdient ook een andere Engelsche onderneming, wier aandelen aan de Amsterdamsche beurs genoteerd zijn, nl. Branston Artificial Silk Co. Ltd, London, die in Februari 1927 werd opgericht. Deze maatschappij geeft zich veel moeite voor de fabricatie van een product van hooge kwaliteit. Zij heeft o.a. een vijfjarig contract met Harbens (Viscose Silk Manufacturers) Ltd. gesloten volgens hetwelk deze firma haar geheele technische organisatie ter beschikking van Branston Co. stelt. Twee commissarissen van deze maatschappij bekleeden een gelijke functie bij Kirklees Ltd., Londen, een in Mei van dit jaar opgerichte maatschappij, die alle activa van de Kirklees Artificial Silk Manufacturing Co. Ltd. heeft overgenomen.

Een andere Engelsche onderneming, wier aandelen in Amsterdam worden verhandeld, is de British Celanese Ltd., London, die kunstzijde volgens het cellulose-acetaat-patent vervaardigt, die niet alleen als garen, doch ook als weefsel in den handel wordt gebracht. Zij heeft haar werkzaamheid ook tot het buitenland uitgestrekt en controleert de Celanese Corporation of America (27.200 gewone aandelen), de Canadian Celanese Ltd. (20.270 gewone aandelen) en de Celanese Française.

Ten slotte werd aan het eind van de vorige maand in Amsterdam de inschrijving op aandelen British Bemberg Ltd., London, opgesteld, die zooals de naam reeds aanduidt, tot de Glanzstoff-Bemberg-groep behoort.

De nieuwe maatschappij heeft het uitsluitende recht de patenten en procédés van de moedermaatschappij in Engeland en Ierland toe te passen.

Het zeer lezenswaardige overzicht besluit met een tabel over de koersontwikkeling der aan de Amsterdamsche beurs genoteerde kunstzijde-aandelen.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN SEPTEMBER 1928.

Staatsleeningen..... f 3.046.875,—
zijnde:

Bolivia

Republ. Bolivia \$ 1.250.000
7 % bel.vrije buit. verz.
Sinking fundobl. à 97½ % f 3.046.875

Prov. en Gemeentelijke Leeningen... „ 12.611.290,—
zijnde:

Nederland

Gem. Arnhem f 1.650.000
4½ % obl. à 99½ % f 1.641.750
Gem. Enschede f 2.000.000
4½ % obl. à 99¾ % f 1.995.000
Gem. Zandvoort f 1.000.000
4½ % obl. à 98¼ % f 982.500

Nederlandsch-Indië

Gem. Soerabaja f 8.176.000
4½ % obl. à 97¾ % f 7.992.040

Bank- en Credietinstellingen..... „ 15.983.000,—
zijnde:

Nederland

Aandeelen
Incasso-Bank f 5.000.000
aand. à 121 % f 6.050.000
Obligatiën
Maatschappij voor Gemeente-cred. f 2.000.000
4½ % obl. à 99 % f 1.980.000

Duitschland

Aandeelen
Direction der Disconto-Gesellsch. R.M. 5.000.000
winstd. aand. à 164 %³⁾ f 4.920.000
Dresdn. Bk. R.M. 3.000.000
winstd. aand. à 168½ %³⁾ f 3.033.000

Hypotheekbanken „ 2.747.250,—
zijnde:

Nederland

Aandeelen
Alg. Friesche Hypotheekbank f 250.000 aand. 4) à 150 %⁵⁾ f 375.000
Obligatiën
Mij. voor buitenlandsch Hypothecair Kerkelijk Crediet f 800.000 6½ % obl. à 97½ % f 780.000

Duitschland

Pandbrieven
Frankf. Hypothekenbank G.M. 2.750.000 7 % hyp. bel.vrije goudpandbrieven à 96½ % f 1.592.250

Industriele Ondernemingen „ 42.240.000,—
zijnde:

Duitschland

Aandeelen
Kali Industrie A.G.
R.M. 60.000.000 aand. à 102 % f 36.720.000

Engeland

Aandeelen
British Bemberg Limited
£ 50.000 aand. à 100 % f 600.000
Obligatiën
British Bemberg Limited
£ 400.000 6 % bel.vrije
30-j. obl. à 102½ % .. f 4.920.000

Electr., Gas-, Tel., Telegr.- en Waterl. Maatschappijen „ 2.400.000,—
zijnde:

Vereingde Staten

Obligatiën
Centr. States Power and Light Corp. \$ 1.000.000
5½ % first mortgage and first lien goudobl. à 96 % f 2.400.000

Handelsondernemingen „ 1.444.000,—
zijnde:
Frankrijk
Aandeelen
Société Vinicole de Champ.
Succ. de G. H. Mumm &
Co. frs. 2.000.000 winstd.
aand. B à 722 1/2 % f 1.444.000

Suikerondernemingen „ 1.985.000,—
zijnde:
Nederland
Obligatiën
Suikerfabr. „Kalibagor”
f 1.000.000 5 % obl. à
99 1/2 % f 992.500
Suik.fabr. „Poerwokerto”
f 1.000.000 5 % obl. à
99 1/2 % f 992.500

Diversen „ 5.945.220,—
zijnde:
Nederland
Aandeelen
Kodowa Koelapparaten-
fabriek f 1.320.000 aand.
B à 108 1/2 % f 1.425.600
Obligatiën
Waterschap „Electra”
f 900.000 4 1/2 % obl. à
100,26 1/2 % f 902.340
Duitsland
Aandeelen
Polyphonwerke A.G. R.M.
2.512.000 aand. à 240 1/2 % f 3.617.280

Totaal f 88.402.635,—

- 1) Van deze leening diende f 5.676.000 voor conversie.
- 2) Idem f 828.000.
- 3) Introductie ter beurze; le koers van afgifte.
- 4) Waarop 10 % te storten.
- 5) Koers voor aandeelhouders; voor vrije inschrijvers be- draagt de koers 220 %.
- 6) Van deze leening diende f 700.000 voor conversie.

Totaal der emissies in Januari....	f 51.704.447,50
Februari	66.561.262,50
Maart	88.269.392,50
April	37.665.310,—
Mei	65.445.950,—
Juni	48.421.770,—
Juli	55.719.150,—
Augustus	3.628.405,—
September.. .. .	88.402.635,—
Algemeen Totaal.....	f 505.818.322,50

Bovendien:
f 24.650.000,— 3/m. Schatkistpromessen à f 988,38
„ 20.200.000,— 6/m. „ „ „ 979,18

Voorts werd in de afgelopen maand hier te lande de inschrijving opengesteld op een beperkt bedrag aand. Cen- tral Public Service Corporation à \$ 317/8, op een beperkt bedrag 8 % obl. Stad Wiesbaden à 93 1/2 % en op de volgende obligatieleeningen:

	Guldens	Rente-voet	Emissie-koers
Instituut der Engelsche Zusters te Aschaffenburg.....	450.000	8 %	99 %
St. Josef-Stichting te Berlijn.....	420.000	7 %	95 1/2 %
Congregatie v. d. Allerheiligsten Verlosser te Amsterdam	150.000	4 1/2 %	100 %
Parochie van den H. Jeroen te'sHage	350.000	5 %	100 %
Vereeniging Santa Angela, Soerabaia	250.000	5 %	99 %
Orde der Barmh. Zusters v. d. H. Vincentius à Paulo te Freiburg..	400.000	7 %	98 %
Orde der E.E. Zusters Ursulinen te Schweidnitz	240.000	7 %	98 %
Congregatie der Broeders v. Liefde te Venray	500.000	5 %	100 %
Ned. Herv. Diaconessenh. te Arnhem	350.000	4 %	100 %
Bernardusheim E. V., Bad-Oeyn- hausen	65.000	7 %	97 1/2 %
Kerkbestuur der Par. van St.-Pascha- lis Baylon, 's-Gravenhage	55.000	4 1/2 %	99 1/2 %
Missiehuis voor vreemde Missiën (Zuid-Duitsche provincie), Steil ..	250.000	5 %	100 %

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned.	Disc. Wissels. 4 1/2	13 Oct. '27	Zwits. Nat. Bk. 3 1/2	22 Oct. '25
Bk.	Bel. Binn. Eff. 5	13 Oct. '27	N.Bk.v.Denem. 5	23 Juni '27
	Vrsch. in R.C. 6	13 Oct. '27	Zweedsche Rbk 4 1/2	24 Aug. '28
Javasche Bank...	4	14 Juli '26	Bank v.Noorw. 5 1/2	26 Mrt. '28
Bank van Engeland	4 1/2	21 Apr. '27	Bk. v. Tsjecho- Duitsche Rijksbank	7 5 Oct. '27
Bank v. Frankrijk	3 1/2	19 Jan. '28	slowakije ..	5 8 Mrt. '27
Belgische Nat. Bnk.	4	30 Juni '28	N. Bk. v. O'rijik	6 1/2 16 Juli '28
Fed. Res. Bank N.Y.	5	12 Juli '28	N. Bk. v. Hong.	7 1 Oct. '28
Bank van Spanje...	5	23 Mrt. '23	Bank v. Italië	5 1/2 25 Juni '28
			Z.-Afr. Res. bnk	5 1/2 9 Jan. '28

OPEN MARKT.

	1928				1927	1926	1914
	13 Oct.	8/13 Oct.	1/6 Oct.	24/29 Sept.	10/15 Oct.	11/16 Oct.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc.	48/16-1/4	48/16-5/16	41/4-7/16	47/16-1/2	31/2-43/8	25/8-3/4	31/8-3/16
Prolong. ..	4	3 1/4-4 1/4	4 1/4-1 1/2	4 1/4-3/4	3 1/2-4 1/4	2-3/4	2 1/4-3/4
Londen Daggeld ..	3 1/2-3/4	3 1/2-5	3 1/4-3/4	2 1/2-4	3-5	3 1/2-4 3/4	1 3/4-2
Partic. disc.	45/16-3/8	45/16-3/8	4 1/4-7/16	4 1/8-5/16	45/16	4 1/16-3/4	2 1/4-3/4
Berlijn Daggeld ..	5-7	4 1/2-8 1/2	5-9 1/2	5-8	6-8 1/2	3-4 1/2	—
Partic. disc.	6 1/2	6 1/2-3/4	6 1/2-5/8	6 5/8-3/4	6 1/2-3/4	4 7/8-5 1/8	—
30-55 d...	6 1/2	6 1/2-3/4	6 1/2-5/8	6 5/8-3/4	6 1/2-3/4	4 7/8-5 1/8	2 1/8-1/2
56-90 d...	6 1/2	6 1/2-3/4	6 1/2-5/8	6 5/8-3/4	6 1/2-3/4	4 7/8-5 1/8	—
Waren- wechel.	63/4-7/8	6 1/8-7	6 3/4-7 1/4	7-1 1/4	6 5/8-7 1/4	5 1/4-1 1/2	—
New York Daggeld 1)	6-1/4	6-3/4	6-10 1/4	6-8 1/4	4-3/4	5-3/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	4 5/8	4 5/8	4 5/8	4 5/8	3 1/4-3/8	4	—

1) Koers van 11 Oct. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
9 Oct. 1928	2.49 7/16	12.09 1/4	59.32 1/2	9.74 1/2	34.66 1/2	100 1/8
10 „ 1928	2.49 7/16	12.10 3/8	59.37	9.74 1/4	34.67 1/2	100 1/8
11 „ 1928	2.49 7/16	12.10 7/8	59.37	9.74 1/4	34.68 1/2	100 1/8
12 „ 1928	2.49 1/2	12.10 5/8	59.38 1/2	9.74 1/2	34.69	100 1/8
13 „ 1928	2.49 1/2	12.10 1/4	59.40	9.74 1/2	34.69	100 1/8
15 „ 1928	2.49 1/2	12.10 1/8	59.38 1/2	9.74 1/2	34.68 1/2	100 1/8
Laagste d.w.1)	2.49 3/8	12.09 3/8	59.30	9.73	34.64	99 3/4
Hoogste d.w.1)	2.49 1/2	12.10 5/8	59.41	9.76	34.70	100 3/8
8 Oct. 1928	2.49 7/16	12.09 7/8	59.35	9.74 1/2	34.66	100 1/8
1 „ 1928	2.49 3/8	12.09 1/4	59.43 1/2	9.75	34.65	100 1/8
Muntpariteit	2.48 3/4	12.10 3/4	59.26	9.75	34.59	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boeka- rest 1)	Milaan **)	Madrid **)
9 Oct. 1928	48.01	35.10	7.40	1.51	13.06 1/2	40.30
10 „ 1928	48.01	35.12 1/2	7.40	1.51	13.06 1/2	40.45
11 „ 1928	48.01	35.07 1/2	7.39	1.51	13.06	40.35
12 „ 1928	48.02	35.10	7.39	1.51	13.06 1/2	40.38
13 „ 1928	48.01	35.10	7.39	1.51	—	—
15 „ 1928	48.01	35.10	7.38 1/2	1.51	13.06 1/2	40.25
Laagste d.w.1)	47.98	35.05	7.37	1.49	13.04	40.25
Hoogste d.w.1)	48.03	35.30	7.42	1.54	13.10	40.22 1/2
8 Oct. 1928	48.00 1/2	35.10	7.39	1.52	13.07	40.57
1 „ 1928	48.—	35.12 1/2	7.38 1/2	1.51 1/2	13.03 1/2	40.94
Muntpariteit	48.—	35.—	7.38 1/2	1.51 1/2	13.09	48.—

Data	Stock- holm *)	Kopen- hagen *)	Oslo *)	Hel- sing- fors 1)	Buenos- Aires 1)	Mon- treal 1)
9 Oct. 1928	66.72 1/2	66.52 1/2	66.50	6.27 1/2	104 7/8	2.49 5/16
10 „ 1928	66.72 1/2	66.55	66.50	6.27 1/2	104 7/8	2.49 3/8
11 „ 1928	66.75	66.55	66.50	6.27 1/2	104 7/8	2.49 3/8
12 „ 1928	66.75	66.55	66.52 1/2	6.27 1/2	104 7/8	2.49 7/16
13 „ 1928	66.72 1/2	66.55	66.52 1/2	6.27 1/2	104 7/8	2.49 3/8
15 „ 1928	66.72 1/2	66.52 1/2	66.52 1/2	6.27 1/2	105	2.49 3/8
Laagste d.w.1)	66.65	66.45	66.45	6.26	104 5/8	2.49 3/8
Hoogste d.w.1)	66.75	66.57 1/2	66.55	6.29	105 1/4	2.49 3/8
8 Oct. 1928	66.72 1/2	66.50	66.50	6.28	104 7/8	2.49 3/8
1 „ 1928	66.70	66.50	66.50	6.27 1/2	104 7/8	2.49 3/8
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	6.26 1/2	105 3/8	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.
2) Wettelijk gestabiliceerd tusschen 7.53 1/2 en 7.21 1/2.
In het eerste nummer van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeisch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
13 Oct. 1928	187.200		327.500	50.300	36.080
6 „ 1928	187.700		323.700	51.800	37.500
29 Sept. 1928	187.500		320.000	54.100	37.860
15 Sept. 1928	172.282	14.917	324.106	40.938	41.181
8 „ 1928	172.445	15.228	324.346	46.820	39.206
1 „ 1928	172.501	14.515	318.636	44.314	41.836
25 Aug. 1928	172.629	14.170	316.298	54.296	38.561
15 Oct. 1927	183.208	17.140	324.715	76.582	120.373
16 Oct. 1926	199.022	28.590	334.569	70.312	147.132
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Beleeningen	Diverse rekening ¹⁾	Dek-kings-percentage
13 Oct. 1928		154.300		***	50
6 „ 1928		158.300		***	50
29 Sept. 1928		155.400		***	50
15 Sept. 1928	13.060	29.765	89.341	49.313	51
8 „ 1928	13.337	29.336	94.247	49.974	51
1 „ 1928	13.358	27.071	91.566	47.145	52
25 Aug. 1928	13.581	30.952	91.537	50.888	50
15 Oct. 1927	12.228	25.650	128.878	37.839	50
16 Oct. 1926	12.207	25.095	104.295	41.443	56
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis ²/₁₀₀ metaaldekking.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Bankbilj.	Gov. Sec.
10 Oct. 1928	167.501	134.194	295.831	56.250	246.502
3 „ 1928	168.227	135.007	295.947	56.250	246.553
26 Sept. 1928	173.205	134.494	293.919	56.250	244.388
19 „ 1928	176.080	133.773	294.499	56.250	245.046
12 „ 1928	176.585	134.607	296.882	56.250	247.338
5 „ 1928	176.577	135.368	298.001	56.250	248.685
12 Oct. 1927	151.007	136.272	297.086	56.250	247.518
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
10 Oct. '28	31.110	45.183	13.934	97.751	53.057	47 ¹ / ₂
3 „ '28	37.110	40.668	10.006	102.446	52.970	47 ¹ / ₈
26 Sept. '28	31.682	41.578	9.694	103.741	58.460	51 ¹ / ₂
19 „ '28	28.065	44.899	15.888	100.802	62.057	53 ¹ / ₈
12 „ '28	27.145	41.396	13.074	98.886	61.727	55 ¹ / ₈
5 „ '28	37.735	47.457	18.486	109.385	60.959	47 ⁵ / ₈
12 Oct. '27	52.930	53.560	21.830	101.505	34.485	28
22 Juli '14	11.005	33.633	13.736	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Goud ¹⁾	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot a.d. Staat ²⁾
5 Oct. '28	30.669	732	13.289	21.963	18.498	2.166	3.200
28 Sept. '28	30.623	732	12.692	22.629	18.473	2.017	3.200
21 „ '28	30.568	732	12.985	21.072	18.472	2.021	3.200
14 „ '28	30.497	732	13.350	20.776	18.329	2.008	3.200
6 Oct. '27	5.546	343	54	1.205	8	1.662	—
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ³⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Parti-culieren
5 Oct. '28	5.930	1.421	62.606	7.584	3.676	4.972
28 Sept. '28	5.930	1.407	62.654	7.419	3.541	5.169
21 „ '28	5.930	1.151	61.013	7.421	3.142	5.656
14 „ '28	5.930	1.157	61.321	7.710	3.144	5.218
6 Oct. '27	—	24.758	55.887	19	—	10.443
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Bij de stabilisatie van den franc op 25 Juni is de goudvoorraad gewaardeerd volgens de nieuwe waarde van den franc. ²⁾ De schuld van den Staat aan de Banque de France is op 25 Juni afgelost. ³⁾ Sluitpost activa.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 15 October 1928.

De algemeene indruk, welken de internationale beurzen in de achter ons liggende berichtsweek hebben gegeven, was één van kalmte op vrijwel ieder gebied. Met uitzondering van New York zijn nergens de fluctuaties van groote beteekenis geweest. Daar ter plaatse echter heeft een reeks van fondsen aanmerkelijke koersverbeteringen kunnen boeken, in verband met de berichten uit velerlei takken van nijverheid en handel. De staalindustrie werkt op bijna volle capaciteit; de automobielnijverheid heeft zeer groote opdrachten, de cijfers omtrent het vervoer op de spoorwegen hebben een goeden indruk gemaakt. Hierbij kwam de veranderde positie op de geldmarkt. Hoewel de houding van den Federal Reserve Board niet is gewijzigd, is het opmerkelijk geweest, dat steeds meer middelen naar de fondsenmarkt vloeien. Het vertrouwen in een gang van zaken, welke niet door onverwachte onaangename gebeurtenissen geschokt zal worden, is hierdoor versterkt en in grootere mate heeft het publiek aan den handel op de fondsenmarkt deel genomen.

Daarentegen waren de Europeesche beurzen meestal loom. Vooral te Berlijn is dit tot uiting gekomen. Meer en meer schijnt men daar ter plaatse rekening te houden met de lichte reactie, welke in economisch opzicht in Duitschland is ingetreden. Weliswaar beperkt deze reactie zich nog slechts tot enkele takken van bedrijf, o.a. de steenkoolindustrie, de automobielenfabrikatie, de locomotievenbouw, enz. doch één en ander heeft toch in breede kringen nogal indruk gemaakt. In de achter ons liggende berichtsweek is dan ook niet alleen ter beurze weinig omgegaan, doch in de meeste gevallen hebben de noteringen neiging tot achteruitgang vertoond.

Ook te Parijs is de markt bijzonder stil geworden. Het publiek blijft bijna geheel afkeerig van den beurshandel, zoodat deze grootendeels door beroepstransacties wordt beheerscht. In dergelijke gevallen zijn de schommelingen van de koersen gewoonlijk klein en dit is ook thans het geval geworden. Er bestond iets grootere aandacht voor vaste rentegevende fondsen, in verband met de verwachting, dat de afstand tusschen de rentevergoeding op langen en op korten termijn, welke thans nog vrij groot is, geleidelijk zal inkrimpen.

De markt te Londen heeft een uitzondering op den algemeenen tendenz gevormd. Hier waren verschillende afdelingen vrij opgewekt; vooral aandelen in industrieele ondernemingen hebben de aandacht getrokken, zooals grammofoonaandelen, aandelen in cementondernemingen, kranten-drukkerijen, brouwerijen, tabaksondernemingen, enz. Ook rubber- en theeaandelen hebben hun deel van de betere opvattingen omtrent de toekomst van de desbetreffende producten gekregen. De afdeling voor beleggingsfondsen was kalm en heeft weinig aandacht getrokken.

Ten onzent is de markt tamelijk levendig geweest. Opmerkelijk was de lichte daling voor inheemsche beleggingsfondsen, ondanks de verruiming van de geldmarkt. De verschillen zijn echter te gering gebleven, om hieraan eenige gevolgtrekking te kunnen verbinden. 6 pCt. Ned. Werk. Schuld 1922: 104⁵/₈, 104¹/₄; 4¹/₂ pCt. Ned. Werk. Schuld 1917: 101¹/₁₆, 100³/₈; 4¹/₂ pCt. Ned.-Indië 1926: 99¹³/₃₂, 99³/₈; 5 pCt. Brazilië 1903 £ 100: 89, 88; 5 pCt. Brazilië 1913 £ 20—100: 77⁷/₈, 77⁵/₈; 8 pCt. Sao Paulo 1921: 106⁷/₈, 107.

Groote fluctuaties zijn in de afdeling voor suikeraandelen voorgekomen. In den aanvang van de berichtsweek was de stemming nog sterk gedrukt, in verband met de moeilijkheden bij den afzet van het product van de Javaasche suikerondernemingen. Later is echter een aanmerkelijke verandering ingetreden, toen de V.J.S.P. melding kon maken van een verkoop, welke een belangrijk percentage van den nog onverkochten oogst uitmaakt. Weliswaar werd de winstmarge klein geacht, vooral indien door de koopers verscheping bewesten Suez wordt aanvaard — in welk geval een belangrijke korting op den verkoopprijs van f 13.50 per quintaal wordt verstrekt — doch hiertegenover stond het voordeel, dat de verkochte suiker niet opgeslagen behoeft te worden. Hierdoor werden verschillende kooporders in de markt gebracht, voor een niet onbelangrijk deel ook voor rekening van de contramine, waarvan het gevolg een aanzienlijke verheffing van het koerspeil is geweest. De markt sloot bovendien op het hoogste peil. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 146¹/₈, 154³/₄; H.V.A.: 631¹/₄, 653; Javasche Cultuur Mij.: 348, 360; Maron: 226, 232; Moormann: 305, 319; Ned.-Ind. Suiker Unie: 224¹/₂, 238¹/₂; Poerworedjo: 92⁵/₈, 97¹/₈; Sindanglaet: 375, 380; Suiker Cultuur Mij.: 229¹/₄, 235; Tjepper: 682, 665; Watoetoelis Poppoh: 725, 750.

Ook rubberaandelen hebben de aandacht getrokken. Het heeft grooten indruk gemaakt, dat de rubberprijs, ondanks het feit, dat de datum van afschaffing van het stelsel Stevenson nabij is, neiging tot verbetering vertoont en dat de voorraden te Londen in den laatsten tijd snel afnemen. In verband

hiermede werd men optimistisch gestemd aangaande den gang van zaken na 1 November a.s. en ging men er gemakkelijker toe over in de rubberafdeeling enkele nieuwe transacties te entameeren. Hier stuitte men echter op gebrek aan materiaal — een gevolg van den stilstand in zaken gedurende langen tijd — zoodat het gevolg een niet onbelangrijke koersverbetering is geweest bij nog steeds tamelijk kleinen handel. Amsterdam Rubber: 226³/₄, 239³/₄; Deli Batavia: 149³/₄, 159¹/₂; Hessa Rubber: 286, 305¹/₂; Indische Rubber: 244, 263; Java Caoutchouc: 138¹/₄, 152; Wali Telepak: 240, 253; Majanglanden: 287, 295¹/₂; Ned.-Ind. Rubber en Koffie: 248, 268; R'dam Tapanoeli: 99¹/₂, 108³/₄; Serbajadi: 170, 185³/₄; Sumatra Caoutchouc: 168, 179; Sumatra Rubber: 169, 178³/₄; Ver. Ind. Cultuur Ond.: 125, 137³/₄; Intercontinental Rubber: 9³/₁₆, 10¹/₈.

Ook de *petroleummarkt* was opgewekt, bijna uitsluitend voor aandelen Koninklijke Petroleum Mij. Naast de reeds bekende berichten omtrent aaneensluiting met de Burmah Oil en Anglo Persian heeft het ter beurze stimulerend gewerkt, dat de aanstaande uitgifte van nieuwe aandelen vermoedelijk van Januari tot November zal worden vervroegd. Voorts waren aandelen Perlak Petroleum gevraagd. Dordtsche Petr. Ind. Mij.: 434¹/₄, 444³/₄; Gec. Holl. Petr. Mij.: 214¹/₂; Kon. Petr. Mij.: 454¹/₂, 465³/₄; Perlak Petr.: 80³/₄, 90¹/₂; Peudawa: 18¹/₄, 21¹/₄; Marland Oil: 38¹/₈, 39³/₈.

Tabaksaandeelen bleven kalm. Er werd wel eenige steun ondervonden van het opgewekte verloop van de rubbermarkt, doch daar aan den anderen kant bepaalde mededeelingen omtrent tabak ontbraken, hebben de fluctuaties zich binnen nauwe grenzen bewogen. Arendsburg: 660¹/₂, 666¹/₄; Besoeki Tabak Mij.: 523, 526; Deli Batavia: 542³/₈, 526¹/₂; (ex. div. = 20 pCt.) Deli Mij.: 429³/₄, 433; Ngoepit: 345, 346; Oostkust: 177, 184; Senembah: 503¹/₂, 504.

De afdeeling voor *industriële aandelen* was nogal verdeeld. Voor aandelen Philips Gloeilampenfabrieken was het élan van de laatste maanden verdwenen, zoodat een niet ongevoelige daling is ingetreden. Kunstzijdesoorten hebben op den achtergrond gestaan, doch hadden geen ongunstigen ondertoon. Daarentegen ontstond tegen het einde der berichtperiode goede vraag naar aandelen Margarine Unie. Van de buitenlandsche soorten konden vooral aandelen Kreuger & Toll en Zweedsche Lucifer Mij. belangrijk stijgen. Centrale Suiker Mij.: 73, 77; Holl. Kunstzijde Ind.: 207; Internationale Viscose: 112¹/₈, 112¹/₂; Maekubee: 187³/₄, 190³/₈; Margarine Unie: 239³/₈, 240³/₈; Ned. Kunstzijdefabriek: 411¹/₂, 419; Philips Gloeilampenfabriek Gem. Bezit. v. A.: 796¹/₂, 778¹/₂; Ougrée Marihaye: 372, 363; Separator: 170³/₈, 172³/₄; Zweedsche Lucifer Mij.: 451³/₄, 466¹/₂ (ex. div.).

Scheepvaartandelen waren veronachtzaamd bij uiterst geringe koersverschillen. Holland-Amerika Lijn.: 78¹/₂, 75³/₄; Java China Japan Lijn.: 133¹/₂, 133; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: 85¹/₈, 85¹/₄; Ned. Scheepvaart Unie: 200¹/₄, 201⁷/₈; v. Nievelt Goudriaan: 112, 110¹/₂; Stoomv. Mij. Nederland: 195³/₄, 195.

Mijnaandelen hebben op sommige dagen een levendige markt gehad, vooral voor aandelen Algemeene Exploratie Mij. — in verband met het aanboren van een spuitser — en voor aandelen Redjang Lebong. Een koersverlies in aandelen Boeton kon later gedeeltelijk worden ingehaald. Alg. Exploratie Mij.: 102¹/₂, 108; Billiton Ie Rubrick: 865, 876; Boeton Mijnbouw Mij.: 202³/₄, 201; Müller & Co's Mijnbouw Mij.: 103³/₄, 102¹/₂; Oost-Borneo: 66¹/₂, 69; Redjang Lebong: 152¹/₂, 148¹/₂; Singkep Tin Mij.: 357, 352.

De afdeeling voor *bankaandelen* was rustig en eerder op iets lager peil. In aandelen in Indische credietinstellingen

is nogal veel omgegaan. Aanvankelijk sterk gedrukt, kon later de stemming, door de stijging op de suikermarkt, belangrijk verbeteren. Amsterdamsche Bank: 187, 185¹/₄; Holl. Bank v. Zuid-Amerika: 70¹/₄, 69; Incasso Bank: 124; Javasche Bank: 316; Koloniale Bank: 236³/₈, 237¹/₂; Ned.-Ind. Handelsbank: 156¹/₄, 163; Ned. Handel Mij. C. v. A.: 167¹/₈, 173¹/₂; R'damsche Bankverg.: 105³/₈; Twentsche Bank: 140.

De *Amerikaansche markt* was opgewekt, vooral voor aandelen U. S. Steel Corp., Bethlehem Steel, enz. in het algemeen voor die fondsen, welke in nauw contact met de metaalnijverheid stonden. Anaconda Copper: 164³/₄, 167; Studebaker: 82, 82¹/₁₆; U. S. Leather: 35¹/₄, 37¹/₄; U. States Steel Corp.: 156⁷/₈, 164⁷/₁₆; Atchison Topeca: 193, 191; Erie: 58¹/₄, 57¹/₂; Missouri Kansas & Texas: 39¹/₄, 40¹/₈; Southern Pacific: 122⁷/₈; Union Pacific: 198, 199; Wabash Railway 76¹/₂, 78¹/₂.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

16 October 1928.

Reeds in de vorige week, toen de tarwemarkt in de uitvoerlanden zoo vast was en daar een niet onbelangrijke prijsstijging tot stand kwam, toonde men in Europa en vooral in Engeland in die vaste markt weinig vertrouwen. Desondanks kon het verhoogde prijsniveau zich vrij goed handhaven, maar reeds in het begin der afgelopen week kwam daaraan een einde en geleidelijk is althans in Noord-Amerika de prijsstijging weder geheel verloren gegaan. Gedeeltelijk heeft de oorzaak daarvan gelegen in het op 9 October gepubliceerde Washingtonsche maandrapport. Weliswaar bracht dit voor de tarwepbrengst der Vereenigde Staten nauwelijks hoogere cijfers dan het vorige, want het eenige verschil met de vorige maand bestond in een verhooging der schatting van zomertarwe met 3 miljoen bushels, doch eigenlijk had men, zooals in September dikwijls voorkomt, een vermindering verwacht. Ook de zeer goede berichten uit Argentinië en voldoende regenval in Australië hebben tot de gemakkelijker houding der markt meegewerkt. In Australië zijn de vooruitzichten nu weder uitstekend, doch het wekt eenige verbazing, dat de Australische tarweoogst nu nog slechts geraamd wordt op 150 miljoen bushels, terwijl onlangs van de waarschijnlijkheid van een veel grootere opbrengst sprake was. Een oogst van 150 miljoen bushels in Australië kan zeker bevredigend worden genoemd, doch iets bijzonders is zulk een opbrengst niet, want in 1926 was de oogst nog 10 miljoen bushels grooter. Voornamelijk zijn het echter weder de zeer groote hoeveelheden tarwe geweest, welke in Noord-Amerika beschikbaar zijn, die haar druk op de markt hebben geoefend. Zij hadden ook nu weder ten gevolge, dat men in Europa weinig vertrouwen had in de gestegen prijzen en ten slotte is de markt daartegen niet bestand geweest, nu vooral in Canada, doch ook in de Vereenigde Staten, zich voorraden van ongekenden omvang ophoopen. Intusschen zijn de wereldverschepingen deze week niet groot geweest en de Canadeesche tarwepool haast zich blijkbaar niet overdadig met de verschepingen. Het staat te bezien, of zij dit lang zal kunnen volhouden, doch deze week althans openbaarde zich binnen zekere grenzen in Engeland en ook op het vasteland speciaal voor Canadeesche tarwe vrij goede vraag. Nu de hoogste „grades” slechts weinig worden aangeboden, blijkt ook voor de mindere Canadeesche soorten bij het niet te dringend aanbod voldoende emplooi te bestaan. Platatarwe trok echter aanvankelijk minder belangstelling en vooral in Engeland werden daarin zeer weinig zaken gedaan ondanks de vrij sterke prijsdaling, welke ook daarvoor in het begin der week optrad. Ditmaal was in tegenstelling met de

INDUSTRIËELE DISCONTO MAATSCHAPPIJ

AMSTERDAM LONDEN BERLIJN PARIJS KOPENHAGEN

MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL / 10.000.000.—

VOLGESTORT GEPLAATST EN RESERVES / 8.900.000.—

Financiering van den afzet van industriële producten.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	7/13 Oct. 1928	Sedert 1 Jan. 1928	Overeenk. tijdvak 1927	7/13 Oct. 1928	Sedert 1 Jan. 1928	Overeenk. tijdvak 1927	1928	1927
Tarwe	29.593	1.785.195	1.693.546	9.898	58.843	39.252	1.844.038	1.732.798
Rogge	63	165.484	318.933	—	—	743	165.484	319.676
Boekweit	—	13.775	15.925	—	—	67	13.775	15.992
Maïs	25.224	827.924	1.119.736	2.658	172.958	185.825	1.000.882	1.305.561
Gerst	19.477	339.974	363.668	—	9.425	11.151	349.399	374.819
Haver	9.043	157.987	171.209	234	617	2.728	158.604	173.937
Lijnzaad	6.759	154.787	191.442	17.919	299.630	184.923	454.417	376.365
Lijnkoek	4.426	154.747	152.980	—	1.184	—	155.931	152.980
Tarwemeel	2.526	84.389	86.682	145	29.475	33.946	113.864	120.628
Andere meelsoorten	472	7.780	8.910	—	—	—	7.780	8.910

vorige week de vraag naar buitenlandsche tarwe op het vasteland minder goed dan in Engeland, waar blijkbaar veel molens reeds geruimen tijd slechts zeer weinig hadden gekocht, en nu geregeld aanleiding hebben om hun dagelijksche behoefte te dekken. Eenigen steun heeft de markt deze week ondervonden (in dien zin, dat de vraag naar Canadeesche tarwe vrij bevredigend bleef) van de opgave der Canadeesche regering omtrent de conditie, waarin de Canadeesche tarwe is binnengehaald. Daarvoor wordt het verhoudingsgetal 95 opgegeven tegen 97 in het vorige jaar, toen van een niet onbelangrijk gedeelte van de Canadeesche tarwe de kwaliteit nogal wat te wenschen liet. Dat schijnt dus nu in nog sterkere mate het geval te zijn, zoodat er wel eens van den grooten Canadeeschen oogst een grooter gedeelte van onbevredigende kwaliteit kon zijn, dan men tot nog toe verwacht had. Op den loop der prijzen te Winnipeg en Chicago heeft zich echter deze mogelijkheid nog niet doen gelden, al wisten beide markten zich op 15 October na een flauwe opening wel iets te herstellen. Het slot was te Chicago $2\frac{1}{2}$ à $3\frac{1}{2}$, en te Winnipeg 3 à 5 dollarcent per 60 lbs. lager dan op den 8sten.

Gedurende de laatste dagen der week werden in Engeland berichten verspreid omtrent ernstige vorstschade in het Zuiden van Argentinië, hetgeen op 13 October geleid heeft tot een belangrijke uitbreiding der zaken in Argentijnsche tarwe op het vasteland, doch later bleek het bericht niet juist te zijn en ook de Argentijnsche termijnmarkten welke op 11 en 13 October in herstel waren geweest verkeerden, op den 15den weder in wat minder vaste stemming. In vergelijking met den 8sten sloten de termijnmarkten van Buenos Aires en Rosario voor Februari-tarwe (nieuwe oogst) 15 à 20 centavos per 100 KG. lager.

Britsch-Indië gaat voort met inkoop van tarwe uit Australië en ook uit Noord-Amerika. Omtrent den Russischen oogst heeft het Internationaal Instituut van den Landbouw te Rome onlangs de opbrengstraming van 1 Augustus gepubliceerd volgens welke in Rusland de tarwe-oogst vrij wat grooter, de rogge-oogst evenveel kleiner zou zijn dan in het vorige jaar. Juist sedert dien datum echter is de toestand slechter geworden en dezer dagen is reeds uit Rusland officieel bevestigd, dat van uitvoer van broodgraan dit jaar geen sprake zal kunnen zijn.

Voor rogge blijft de markt stil en ondanks het feit, dat de wereldverscheppingen bij voortdurend zeer klein blijven, is in de landen, welke in Europa rogge invoeren, de vraag naar buitenlandsche rogge bij voortdurend klein. Chicago is ook voor rogge deze week al spoedig flauw geworden en ook voor deze graansoort is de sedert het begin der maand ingetreden prijsstijging nu bijna geheel verloren gegaan. De December-termijn sloot op 15 October te Chicago zelfs nog $\frac{1}{8}$ lager dan op den 1sten, doch Maart was $1\frac{3}{8}$ hooger. In den loop der afgelopen week heeft voor deze beide termijnen de prijsdaling $5\frac{1}{8}$ en $4\frac{7}{8}$ dollarcent per 56 lbs. bedragen.

Kleine hoeveelheden rogge worden van tijd tot tijd uit de Balkanlanden aangeboden en ook naar West-Europa verkocht, doch de verscheppingen hiervan zijn tot nog toe van zeer weinig beteekenis.

Maïs was op den eersten dag der week nog zeer vast met goede vraag aan verschillende vastelandsche markten en in Engeland zoowel voor spoedige partijen als voor Platamaïs op aflading. Ook werden van Noord-Amerika in maïs ter verschepping gedurende de wintermaanden nog flinke zaken gedaan, en de prijzen waren vrij wat hooger dan enkele dagen te voren. Spoedig kwam daaraan echter een einde, toen zoowel in Noord-Amerika als in Argentinië de maïsmarkt aanmerkelijk flauwer werd. Dat het Washingtonsche maandrapport voor de opbrengst van den nieuwen maïsogst een schatting bevatte van slechts 2903 miljoen bushels, hetgeen 28 miljoen bushels minder was dan een maand tevoren, terwijl bovendien de particuliere ramingen van het begin der maand gemiddeld meer dan 3 milliard bushels hadden bedragen, bracht in dezen loop der prijzen geen verandering, omdat sedert 1 October

het weder in de Vereenigde Staten veel beter was geworden en reeds zeer vroeg ruime aanvoeren van nieuwe maïs worden verwacht. Reeds dadelijk nam daardoor de belangstelling voor Platamaïs op aflading af en bovendien verschenen de berekeningen van het in Argentinië nog aanwezige uitvoeroverschot van maïs, welke weliswaar niet op een grooten overschot wezen, doch toch wel op een grotere hoeveelheid dan tot nog toe had aangenomen. Ook het feit, dat deze week uit Argentinië veel meer maïs is verscheept dan in de afgelopen weken het geval is geweest, drukt de markt en de vraag in verschillende Europeesche invoerlanden was tenslotte bij de dalende Argentijnsche prijzen lang niet zoo goed meer als te voren, hetgeen ook samenhang met omvangrijke aankomsten in verschillende Europeesche havens. Als gevolg van de te verwachten vroege aanvoeren van nieuwe maïs uit de Vereenigde Staten valt te beschouwen het aanbod van Noord-Amerikaansche maïs ter verschepping in de eerste 3 weken van November, waarin op 15 October naar Nederland zaken werden gedaan, evenals op dien en den volgenden dag ook op November en begin December verschepping. Ook op aflading in de wintermaanden is men in Nederland Noord-Amerikaansche maïs blijven koopen, waarvan de prijzen echter vrij aanzienlijk lager waren dan in het begin der vorige week. Weinig attentie wordt den laatsten tijd geschonken aan de maïssituatie in Zuid-Oostelijk Europa, welke toch wel meer belangstelling verdient. De Roemeensche regering geeft nu namelijk toe, dat er waarschijnlijk in dit jaar geen maïs voor uitvoer beschikbaar zal zijn, nadat zij dit tot nog toe steeds had tegengesproken. Reeds heeft nu ook Roemenië het Hongaarsche en Tsjecho-Slowaaksche voorbeeld gevolgd en het invoerrecht op maïs opgeheven, terwijl Zuid-Slavië reeds geregeld als koper van maïs in omliggende landen optreedt. Tenslotte mag toch wel degelijk worden aangenomen, dat van dit alles de wereldmarkt den invloed zal ondervinden. De Argentijnsche termijnmarkten waren de laatste dagen iets beter, maar sloten op 15 October toch nog 5 centavos per 100 KG. lager dan een week tevoren. Te Chicago heeft de prijsdaling ongeveer $2\frac{1}{2}$ dollarcent per 56 lbs. bedragen.

Gerst is deze week aan de termijnmarkt te Winnipeg over het algemeen vast geweest en de prijzen zijn op een eenigszins hooger niveau aangeland. In Europa heeft men daarvan echter weinig kunnen bemerken, vooral wat spoedige Amerikaansche gerst aangaat, omdat de markt daarvoor nog steeds sterk wordt gedrukt door de moeilijkheden, welke de kwaliteit der nieuwe Noord-Amerikaansche gerst bij gebruik als varkensvoeder oplevert en waarmede men vooral in Duitschland te kampen heeft. Stoomende en spoedig te verscheppen Noord-Amerikaansche gerst staat daarom in Nederland en Duitschland aanzienlijk beneden de Amerikaansche pariteit en ook voor November begint dat verschijnsel reeds op te treden. Toch blijft men in Nederland deze gerstsoort wel koopen, ofschoon de omzet den laatsten tijd is afgenomen en zich tegenwoordig vooral bepaalt tot aflading in de laatste maanden van het jaar en levering in 1929. In Engeland bekommert men zich minder om de bezwaren, welke de kwaliteit meebrengt, doch in Duitschland wordt tegenwoordig bijna geen Amerikaansche gerst meer gekocht en bepaalt men zich vooral tot Donau- en Noord-Afrikaansche gerst, in welke laatste soort deze week ook naar Antwerpen veel zaken zijn gedaan. De prijzen voor deze soorten zijn nu zeer veel hooger dan voor de gewone Amerikaansche voergerst en hetzelfde is ook het geval met de betere Canadeesche soorten.

Voor haver is de vraag deze week wat beter geworden. Platahaver van den nieuwen oogst ter verschepping in de eerste maanden van het volgende jaar en ook Chili-haver was op het vasteland beter gevraagd en de goedkoopere soorten Noord-Amerikaansche haver trekken eveneens meer belangstelling, zoodat daarin in beperkte mate naar Engeland, maar vooral naar Duitschland, Nederland en België, deze week geregeld zaken gedaan zijn. De mogelijkheid daartoe is in de hand gewerkt door verlaging der prijzen aan de termijnmarkten te

Chicago en Winnipeg, doch te Buenos Aires vond geen prijsverlaging voor haver plaats.

SUKKER. NOTEERINGEN.

Table with columns: Data, Amsterdam per Oct./Dec., Londen (Tates Cubes No. 1, White Java's f.o.b. per Oct./Dec., Cuba's 960 c.i.f. Octoker), New York Centrifugals. Rows include dates from 16 Oct. '28 to 4 Juli '14.

1) Het verschil tusschen ruw-suiker 88° en krist.suik. 99° is aan te nemen op f 3 p. 100 K.G.

Het aspect der verschillende suikermarkten bleef de afgelopen week nog hetzelfde.

In Amerika ging in effectieve suiker meer om en prijzen konden ietwat verbeteren. Tenslotte werd 2,3/16 d.c. c. & fr. New York betaald voor ruw-suiker op basis van Cubasuiker.

Op de termijnmarkt ondergingen de noteeringen nagenoeg geen verandering en was het slot: Oct. 1,96; Dec. 2,06; Mrt. 2,12; Mei 2,21 en Juli 2,28, terwijl de laatste notering voor Sp. Centrifugals 3,93 was.

De ontvangsten in de Atlantische havens der V. S. bedroegen deze week 54.000 tons, de versmeltingen 67.000 tons tegen 51.000 tons in 1927 en de voorraden 330.000 tons tegen 188.500 tons.

De laatste Cuba statistiek is als volgt:

Summary table for Cuba statistics with columns for 1928, 1927, 1926 (Ton) and rows for production, consumption, exports, and stocks.

Op de Londensche termijnmarkt waren de zaken

deze week van grooter omvang; de prijzen fluctueerden echter zeer weinig en de slotnoteringen lagen tusschen 3/4 d en 1 1/2 d beneden openingsprijzen. De slotnoteringen der Ruw-suikermarkt waren als volgt:

Dec. Sh. 9/6; Mrt. Sh 9/6 3/4; Mei Sh 9/8 1/4; Aug. Sh 9/11 1/4; Sept. Sh 10/-.

De Board of Trade statistiek over September werd met de volgende cijfers gepubliceerd:

Table with columns: Sept. '28, Sept. '27, J./S. '28, J./S. '27 (Tons) and rows for Import Ruw-suiker, Geraffineerd, and Totale export.

De Zichtbare Voorraden waren volgens Czarnikow:

Table with columns for 1928, 1927, 1926 (Ton) and rows for various countries like Deutschland, Tsjechoslowakije, Frankrijk, etc.

Op Java verkochten de V.I.S.P. verdere belangrijke kwantiteiten 1928 en wel 207.000 tons Sup. tot f 13,50, waaronder 20.000 tons met optie tot f 12,50 en 100.000 tons met optie tot f 12,- voor verschepping bewesten Suez; 36.000 tons hoofdsuiker waaronder 25.000 tons met dezelfde verscheppingsoptie tot f 10,- en dan nog 6.500 tons Melasse op gewone condities. De markt voor tweedehands suiker was prijshoudend, terwijl prijzen ietwat aantrokken.

Het rendement van 145 fabrieken bedroeg op 1 October ruim 20 pCt. meer dan op dat tijdstip in 1927.

Hier te lande verliep de termijnmarkt de afgelopen week zeer kalm. De V.I.S.P. verkoopen konden geen invloed

STATISTISCH OVERZICHT

Large table with columns for various commodities (TARWE, ROGGE, MAIS, GERST, LIJNZAAD, STEENKOLEN, PETROLEUM, IJZER, KOPER) and rows for monthly and quarterly data from 1925 to 1928.

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nummers van 8 en 15 Augustus 1928 (No. 658 en 659) pag. 689/90 en 709. 2) = Western vóór de invoering van * Manitoba No. 3. † Zuid-Russische.

THEE.

In de afgelopen week op den 11en dezer vond te Amsterdam de derde najaars theeveiling plaats, die een aanbod te zien gaf van ca. 14.000 kisten Nederlandsch-Indische thee, directe aanvoer.

De veiling had een vrij gunstig verloop, terwijl de prijzen voor de ordinaire soorten meestal 1 tot 3 cts. lager waren, en de betere soorten evenveel hooger werden afgedaan.

In deze veiling waren gruissoorten over het algemeen meer gevraagd dan de bladsorteeringen met uitzondering van de Oranje Pecco's.

De gemiddelde veilingprijs wijkt dan ook nagenoeg niet af van dien der vorige veiling en bedraagt 70 cts. per h. Kg. in entrepôt. Er werd slechts weinig opgehouden.

De volgende thee-veiling is bepaald op 1 November a.s. en zal een aanbod te zien geven van ongeveer 12.000 kisten Nederlandsch-Indische thee.

Amsterdam, 15 October 1928.

KOFFIE.

In de stemming voor het artikel kwam ook in de afgelopen week geen verandering. De afzet bepaalde zich voor het grootste gedeelte tot zaken in de verschillende Robusta-soorten, waartegenover de handel in Braziel- en in de gewassen Centraal-Amerikaansche koffie's stil bleef. De prijzen in de eerste hand ondergingen slechts hier en daar kleine wijzigingen. Zoo daalden de kost en vracht-aanbiedingen van Santos in enkele gevallen -/6 per cwt., terwijl zij in andere gevallen onveranderd bleven. De offertes van Rio liepen -/9 à 1/- per cwt. terug, doch de cif-prijzen van Palembang Robusta op spoedige verscheping van Indië liepen een fractie op, waartegenover die van Benkoelen en Mandheling grootendeels onveranderd bleven.

De officieele loco-noteringen bleven onveranderd vastgesteld op 65 ct. per 1/2 KG. voor Superior Santo's en 53 ct. voor Robusta.

Aan de termijnmarkt waren de fluctuaties in de noteringen ook ditmaal zeer onbeduidend en ten slotte waren zij wederom bijna geheel gelijk aan die van een week geleden.

De voorraden, in de pakhuizen en de spoorwegstations in het binnenland van Sao Paulo en Minas Geraes teruggehouden, bedroegen volgens telegrafische opgave op 30 September 13.469.000 balen tegen 13.018.000 balen op 31 Augustus, hetgeen een vermeerdering beteekent van 451.000 balen. In Rio waren deze voorraden op 30 September 826.000 balen en op 9 October 790.000 balen tegen 992.000 balen op 8 September, hetgeen een vermindering beteekent van 202.000 balen.

Opnieuw is een leening van £5 miljoen door de Firma Lazard Bros. te Londen ter beschikking gesteld van de Bank van den Staat Sao Paulo, welk bedrag dienen moet voor de verdere financiering van den tegenwoordigen Santos-oogst. De vroeger gesloten leening liep slechts één jaar, deze echter zal twee jaar loopen en de rentevoet bedraagt 6 1/2 pCt.

De prijzen van gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer 103/- à 105/6 per cwt. en van dito Prime ongeveer 105/- à 107/6, terwijl zij van Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen 80/3 à 81/-.

Van Robusta op aflading van Nederlandsch-Indië zijn de prijzen in de eerste hand op het oogenblik:

Palembang Robusta, October-verscheping,	40 1/2 ct.
Benkoelen " " "	42 1/2 "
Mandheling " " "	46 1/2 "

alles per 1/2 KG., cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

De slot-noteringen te New-York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Dec.	Maart	Mei	Sept.
15 Oct.	\$ 16,39	\$ 15,79	\$ 15,36	\$ 14,65
8 "	" 16,39	" 15,85	" 15,49	" 14,79
1 "	" 16,20	" 15,63	" 15,30	" 14,70
24 Sept.	" 15,97	" 15,62	" 15,30	" —

Rotterdam, 16 October 1928.

COPRA.

Aanvankelijk was de markt in de afgelopen week zeer vast gestemd, voornamelijk ten gevolge van de dekkingsvraag, terwijl ook door de kleinere fabrieken wel het een en ander werd opgenomen.

Tegen het einde der week toonde de markt weer eenige neiging tot inzinking. Er zijn thans verkoopers voor:

stoomende Ned. Ind. fms Copra tot	/ 30,—
aflad. Octob./November Ned. Ind. fms Copra tot ...	" 30 1/4
" Novemb./December Ned. Ind. fms Copra tot .	" 30 3/8

VERKEERSWEZEN.**VRACHTENMARKT.**

De Noord-Amerikaansche graanvrachtenmarkt werd tegen het einde der afgelopen week iets beter en ofschoon het aantal beschikbare orders nog niet groot is, is de vraag naar tonnage gestegen en de vrachten 1/2 cent opgelopen. Van Montreal naar het Continent is 13 cents betaald per laatste helft October basis Antwerpen of Rotterdam, terwijl voor begin November tot 15 cents is gedaan. Naar Genua/Livorno/Napels is 17 1/2 cents betaald per einde October/begin November. Nadien werd naar Marseille direct 18 cents betaald per November. Van de Golf van Mexico werd een tweede helft October boot naar Antwerpen of Rotterdam bevracht tegen 15 1/2 cents, optie Hamburg 16 cents, doch men wilde nadien 18 cents betalen naar Bremen.

De suikerbevrachters van West-Indië bleven bij hun lage vrachtiddeen, zoodat reeders weinig belangstelling voor deze markt toonden. Er werden echter twee handige booten van circa 5000 tons bevracht per October van Cuba naar de gebruikelijke U. K./Continent havens tegen 16/6.

Ofschoon gedurende de afgelopen week een kleiner aantal booten werd bevracht van de La Plata, was de markt toch vast tegen veranderende vrachten. Reeders die October tonnage hadden, waren niet haastig met bevrachten en waar een boot in deze positie werd bevracht is 21/9 bedongen van boven La Plata havens naar U. K./Continent voor groote booten, terwijl voor November 22/6 is gedaan naar dezelfde bestemming.

De afgelopen week opende met een enorme belangstelling van de zijde der salpeter bevrachters en 13 booten werden bevracht per Nov. tot Jan./Febr. tegen de verbeterde basisvracht van 27/6 naar Bordeaux/Hamburg range. Per November/December werd een boot naar Scandinavië direct bevracht tegen 30/6 naar Gothenburg/Ystad range, Denemarken of Danzig. Ook voor ruimte per lijnbooten zijn de vrachten beter geworden; 2000 tons per maand Dec./Febr. werd geboekt naar Duinkerken/Hamburg range tegen 27/6, terwijl 26.000 tons is geboekt naar dezelfde range voor verscheping in verschillende hoeveelheden vanaf November tot Mei tegen 27/-.

De oostelijke markten waren beter gestemd, doch vragen aanbod blijven over het algemeen nog gering. Saigon is kalm; een handige boot werd bevracht naar Liverpool en Hamburg per Nov./Dec. tegen 32/- voor rijstmeel. Van Java was een beperkte doch definitieve vraag naar tonnage en de vrachten per November zijn gestegen tot 28/- naar Marseille en 28/9 U. K./Continent. Australië bleef kalm.

De Middellandsche Zee bleef onveranderd. Voor erts werd o.m. betaald: Algiers/Rotterdam 5/-, Melilla/Ymuiden 5/9, Almeria haven/Rotterdam 5/9, Carthagen/Middlesbro 8/-, terwijl voor fosfaat betaald werd Tunis/Rotterdam 7/1 1/2, Sfax/Rotterdam 7/6.

De vrachten van de Golf van Biscaye bleven vast met eenige stijging voor U. K. Bilbao/Cardiff betaalde 6/6, Newport 7/-, Rotterdam 6/1 1/2 en Emden 6/4 1/2.

De uitgaande Engelsche kolenvrachtenmarkt was vaster en in verscheidene richtingen zijn de vrachten gestegen. Van Zuid-Wales werd o.m. betaald: Rouaan 4/-, Alexandrië 11/-, Buenos Aires 13/- en van de Oostkust: Helsingfors 6/6, Drontheim 7/6, Rotterdam 4/6, Piraeus 11/-, Genua 8/7 1/2, Buenos Aires 13/6.

RIJNVAART.

Week van 7 t/m. 13 October 1928.

Aanvoeren van zeezijde bleven onveranderd. Scheepsruimte bleef bij tamelijke vraag tot in het laatst der week voldoende beschikbaar. De ertsvrachten bedroegen gemiddeld f 1,— met 1/4 en f 1,10 met 1/2 lostijd voor erts naar de Ruhrhavens. Naar den Bovenrijn werd uitsluitend in daghuur bevracht, op basis van ca. 3 cent voor groote schepen en ca. 3 1/2 cent voor middelsoort schepen. Ook werden er verscheidene schepen aangenomen op basis van Ruhrvracht, om in de Ruhrhavens kolen te laden. Sleeploon bedroeg gemiddeld f 0,35 Tarief. De waterstand was in de tweede helft der week vallend, daarna trad wederom eenige was in. — Naar den Bovenrijn werd op ca. M. 1,80 à 1,90 en naar de Ruhrhavens op max. M. 2,20 afgeladen.

In de Ruhrhavens bleven de verschepingen van kolen onverminderd levendig. Scheepsruimte beperkt, werd echter gedeeltelijk aangevuld door schepen, welke leeg naar de Ruhrhavens opsleepten. De stemming bleef vast. De vrachten onveranderd.

Nederlandsche Handel-Maatschappij

Amsterdam

Gestort kapitaal f 80.000.000. — Statutaire Reserve f 40.000.000. —

AGENTSCHAPPEN TE ROTTERDAM EN 'S-GRAVENHAGE

Vestigingen in Nederlandsch-Indië, Straits-Settlements, Britsch-Indië, China en Japan

2

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. - Incasseeringen en Financieringen. - Schriftelijke en Telegrafische Credieten. - Reiscredietbrieven. - Deposito's. - Rekeningen-Courant. - Aan- en Verkoop van Effecten. - Administratie van Vermogens. - Open en Gesloten Bewaarneming

SAFE-DEPOSIT

KOFFERKLUIS

HOE BELEG IK MIJN GELD

?

DOOR J. GROOTEN

Directeur der Levensv. Mij. N.O.G.
Leeraar M.O. Boekh. en Wiskunde

PRIJS f 2.50

Het boekje munt uit door duidelijkheid, terwijl de vraagstukken waarvoor de belegger zich geplaatst ziet, op heldere wijze worden uiteengezet.... Het boekje zal voor velen, die vermogens hebben te beheeren, in verschillende opzichten als voorlichter kunnen strekken.

Nieuwe Rotterd. Courant.

...en geeft daarbij blijk van feitenkennis, gezond verstand en vooral van solide beginselen... het is aangename lectuur en er zijn heel wat wijze lessen in verwerkt.

Financ. Weekblad v. d. Fondsenhandel.

Het behoeft geen betoog, dat een zoo ervaren man, als deze directeur, elk onderdeel in bijzonderheden heeft samengesteld, waaruit hij die aan belegging wenscht te doen, groot voordeel kan trekken.... Het is een nuttig boek.

Dagelijksche Beursecourant.

Alom verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij
Nijgh & Van Ditmar's Uitg.-Mij., Rotterdam

Werkloon- berekening

Onmisbaar boekje voor allen die werklieden in hun dienst hebben. - Met berekeningen in uurloon van 5—100 cent

Prijs f 1.50

Geb. f 1.90

Verkrijgb. bij den boekhandel en bij
NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-
MAATSCHAPPIJ, ROTTERDAM

VERSCHENEN:

Voorlezingen over Organisatie van den Handel

door J. GROOTEN

Prijs f 2,90

Alom verkrijgb. bij den Boekhandel en bij
NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ
ROTTERDAM

How to write an English Business Letter

door

J. E. BERRINGTON

Prijs f 1.90

NIJGH & VAN DITMAR'S
UITG.-MIJ. ROTTERDAM

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE ROTTERDAM
BATAVIA

AMOY, AMPENAN, BANDOENG, BOMBAY, CALCUTTA, CHERIBON, GORONTALO, HONGKONG, KOBE, MAKASSAR, MEDAN, MENADO, PALEMBANG, PASSOEROEAN, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SHANGHAI, SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, TOKIO, WELTEVREDEN, YOKOHAMA

'n eigen stempel

*Goed uitgevoerd
drukwerk, smaak-
vol gezet uit onze
moderne letter-
soorten, verhoogt
het cachet van uw
firma.*

*Wij hebben een
speciale afdeling
voor Artistiek
Drukwerk*

NIJGH & v. DITMAR'S DRUKKERIJ
WIJNHAVEN Nos. 111-113 · ROTTERDAM

Telefoon 7841 (vier lijnen)

Verschenen:

Tweede, omgewerkte druk van

Inleiding tot de Studie der Bedrijfshuishoudkunde

door J. GROOTEN

Dir. der Levensverzekering-
Mij. N. O. G., Leeraar M.O.
Wiskunde en Boekhouden,
Amsterdam

Ingenaaid

f 7.50

Gebonden

f 8.50

NIJGH & VAN DITMAR'S
UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
ROTTERDAM

VERSCHEENEN:

Lessen over den Hande

door

J. GROOTEN

Prijs f 8.—

Geb. f 8.90

Alom verkrijgbaar
bij den Boekhandel

en bij

Nijgh & van Ditmar's Uitg.-Mij
Rotterdam

Naamlooze Vennootschap

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf Rotterdam

Scheepsbouw en Machinefabricage. Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang. Vijf droogdokken met lichtvermogen tot 46000 ton. ⚙ Dwarshelling. Drijvende kranen met een lichtvermogen tot 120 ton.

Telefoon: 6707, 6708, 7303
7304, 7305, 7325

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam